

Archiv města Stará Role

(1787) 1810–1945 (1988)

Inventář

EL NAD 91

Archivní pomůcka č. 279

Zpracoval Petr Cais

OBSAH

Úvod	3	
I. Vývoj původce fondu	3	
II. Vývoj a dějiny fondu	13	
III. Archivní charakteristika	17	
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	21	
V. Záznam o uspořádání vyhotovení pomůcky	21	
Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	22	
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	24	
Příloha č. 3: Seznam starostů obce a města Stará Role v letech 1850 – 1945	25	
Příloha 4: Registrturní přehled dochovaných písemností		26
Inventární seznam	29	
I. Úřední knihy a rukopisy	30	
II. Spisový materiál	32	
III. Účetní materiál		39
IV. Ostatní materiál	43	

ÚVOD

I. Vývoj původce fondu

Historie: Bývalé město **Stará Role** (něm. Alten Rohla, Altenrohlau, **Alt-Rohlau**, Alt Rohlau),¹ vzdušnou čarou vzdálené od historického centra Karlových Varů přibližně 4,5 km severozápadním směrem, se rozkládá v nadmořské výšce cca 385–390 m na plošině po obou březích říčky Rolavy. Plošina se západně od města rozvírá od zhruba 200 m širokého údolí toku řeky jako vějíř. Hned za jeho ústím ji na severu razantně ohraničuje vrch Kukačka (438 m), který v podobě serpentín zdolává ulice Závodu míru, na opačné straně řeky na jihu je plošina podobně vymezena jiným terénním útvarem bez názvu. Na něj se značným převýšením zpřímá stoupá ulice Svobodova (dříve *Putschiner Strasse* /Počernická ulice/) a zvolna jej směrem na jihovýchod do Karlových Varů překonává pokračující ulice Závodu míru (dříve *Hauptstrasse* /Hlavní ulice/). Oba svahy (jižní i severní) jsou již pokryty zástavbou. Směrem k východu se okraje rozestupující se plochy zvyšují již povlovně; pouze na jihovýchodě do ní zasahuje Bažantí vrch (417 m).²

Stará Role, byla původně poddanská vesnice. V roce 1926 byla povýšena na město a roku 1976 došlo vzhledem k blízkosti obou aglomerací k jejímu připojení ke Karlovým Varům.

První zmínka o vsi Stará Role se objevuje jako *Antiquum Ralun* v listinném falzu – údajné darovací listině Václava I. řádu křižovníků s červenou hvězdou, z poloviny 14. století. Tímto padělkem, datovaným 18. 1. 1240 si řád snažil pojistit vlastnictví kostela v Sedleci a jeho filiálních kostelů v Lokti a Kynšperku a rovněž vlastnictví kaple na hradě Lokti a držbu vsi Stará Role.³ Ještě v roce 1558 je ves zmiňována jako církevní majetek, avšak zápisem do zemských desk z 1. 4. 1562 ji od krále Ferdinanda I. dědičně obdržel loketský zemský soudce Arnošt z Jonu (Ernst von der Jahn), jehož rodina již v roce 1525 vlastnila nedaleký statek Otovice. Tím se započala první příslušnost Staré Role k tomuto statku, která trvala až do roku 1614. Tehdy totiž převedla Otilie z Jonu, rozená ze Žďáru, v té době patrně již vdova po Arnoštovu vnukovi Jáchymovi z Jonu, vlastnictví tvrze a poplužního dvora ve Staré Roli s příslušenstvím na svého zetě Jana Zikmunda Rebitzera z Rebitz (Zikmund Rabicár z Rabic, Hans Sigismund von Rebitz), kterému dlužila 100 kop českých grošů. Stará Role tak od té doby tvořila samostatnou patrimoniálně-správní jednotku – statek, za jehož majitele je Jan Zikmund z Rebitz uváděn ještě ve 2. pol. 17. století. Soupis poddaných podle víry z roku 1651 a Berní rula pro Loketský kraj z r. 1654 zmiňují jako majitele statku Stará Role již Rudolfa Jakuba ze Schönau (Rudolph Jacob von Schönau), jehož manželkou byla Barbora Eleonora z Rebitz. Roku 1685 připadla Stará Role zatím nezjištěným způsobem (prodejem?) opět ke statku Otovice, který již před 10 lety koupil kníže Julius František, vévoda sasko-lauenburský.⁴ Obec se tak stala součástí fideikomisu knížat Sasko Lauenburských a později jejich dědiců, markrabat Bádenských, jehož centrem byl zámek v Ostrově. V jejím rámci byl

¹ O variantách německého názvu viz PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách*. Díl III. – M–Ř. Praha, 1951, s. 583 a inv. č. 15 o správném německém úředním názvu města.

² Srov. *Krušné hory – Karlovarsko*. Porolaví, Jáchymovsko, Klínovec. Turistická mapa. 2. vyd. (aktualizovaný dotisk). Praha : Klub českých turistů, 2002 (Edice Klubu českých turistů, č. 4).

³ Viz Codex diplomaticus et epistolarius Regni Bohemiae. Sv. III/3. Olomouc : Univerzita Palackého, 2000, listina č. 270.

⁴ Způsob připojení lze zcela jistě zjistit studiem zemských desk, uložených v Národním archivu. Např. koupě statku Otovice je zaznamenána v Deskách zemských větších – viz ÚLOVEC, Jiří, *Bývalá panská sídla v Přemilovicích, Otovicích a Dalovicích*. In: HSK III. Karlovy Vary : SOKA, 1995, s. 51, pozn. 119.

statek Otovice se Starou Rolí přiřazen ke statku Ruprechtov (Rüppelsgrün) a ten později k panství Děpoltovice (Tüppelsgrün), kde je v roce 1785 zmiňován hospodářský úřad. K panství Děpoltovice patřila Stará Role až do zrušení feudálních vztahů v roce 1848.⁵

Po úmrtí posledního mužského potomka markrabat bádenských Augusta Jiřího 21. 10. 1771 připadly na základě smlouvy, kterou ještě před svou smrtí uzavřel s císařovnou Marií Terezií 7. 6. 1771, české majetky bádenských markrabat Habsbursko-Lotrinskému rodu (*dem Kaiserhause*) s tím, že neteři Alžbětě Augustě, dceři jeho staršího bratra Ludvíka Jiřího, bude náležet jejich doživotní užívání. Alžběta Augusta užívání svých statků v roce 1783 pronajala na dobu svého života svému příbuznému (*Vetter*) knížeti Janu Schwarzenbergovi, vévodovi na Krumlově. Císař Josef II. nájemní smlouvu v roce 1785 schválil a stanovil její platnost až do roku 1798 s ustanovením, že v případě úmrtí Alžběty Augusty bude nájemné odváděno státu. Po smrti uživatelsky v roce 1787 postupoval stát, aniž by zrušil platnost nájmu do roku 1798 vůči bývalým panstvím markrabat bádenských jako ke státním a dvorským dekretem z 8. 7. 1788 na nich nařídil tzv. raabizaci. Spočívala v tom že robota byla zrušena a převedena na peněžitý plat (tzv. reluice) a pozemky a budovy hospodářských dvorů ve správě panství byly rozděleny a pronajaty jednotlivým zájemcům.⁶ V případě panství Děpoltovice se tak stalo na základě smlouvy mezi vrchností, tj. administrací státních statků, a zástupci poddaných všech k panství náležejících vesnic z 24. 5. 1791.⁷ Rozparcelovány byly dvory v Ruprechtově, Mezirolí, Otovicích, Přemilovicích a Staré Roli, tj. všech kromě dvora v samotných Děpoltovicích, který díky tomu existuje dodnes. Panství Děpoltovice bylo spolu s ostrovským panstvím spravováno c.k. administrací státních statků až do roku 1819, kdy bylo prodáno Bedřichu rytíři z Neupauerů (Friedrich Ritter von Neupauer). Ten jej ihned odprodal svému švagrovi Jakubu Veithovi, od něhož ho v roce 1839 získala jeho dcera Anna, provdaná baronka von Kleist.⁸

Raabizace z roku 1791 a postupný prodej či i pronájem vlastnictví dominikálních pozemků i za dalších majitelů vedlo k výstavbě nových domů a hospodářských budov v katastru obce a zvýšení počtu obyvatelstva, neboť dominikální půdu si pronajímali nejen zdejší ale v dražbě ji získávali i noví přistěhovalci do obce. Po první vlně parcelace stoupl počet čísel popisných z původních 35 na 50 a to buď přestavbou původně hospodářských budov starorolského dvora, největšího z raabizovaných, nebo výstavbou nových selských hospodářství a průmyslových objektů na dominikálních pozemcích.⁹ Rozhodujícím a trvalým impulsem pro zvětšování obce však byl industriální rozvoj. V letech 1812–1814 byl založen Benediktem Hasslacherem první moderní průmyslový podnik ve Staré Roli, továrna na kameninu (povolena 16. 12. 1811), která od r. 1838 fungovala jako porcelánka; k roku 1845 je

⁵ Uvedené informace byly čerpány z: ÚLOVEC, c. d., s. 32–33; SEDLÁČEK, August, *Hrady zámky a tvrze království Českého*. XIII. díl – Plzeňsko a Loketsko. Praha : F. Šimáček, 1905, s. 174; SCHREIBER, Rudolf, *Der Elbogener Kreis und seine Enklaven nach dem Dreissigjährigen Kriege*. Prag, 1935, s. 189, 216, 288; BR 2, s. 413; Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Loketsko. Praha : SÚA, 1993, s. 229; GNIRS, Anton, *Topographie der historischen und kunstgeschichtlichen Denkmale in dem Bezirke Karlsbad (Prag 1933)*. München : R. Oldenbourg Verlag, 1996, s. 14. O hospodářském úřadu v Děpoltovicích je zmínka v: SCHALLER, Jaroslav, *Topographie des Königreichs Böhmen*. 2. Theil – Elbogener Kreis. Prag, 1785, s. 76.

⁶ Viz KÜHNEL, Josef, *Geschichte der Stadt Schlackenwerth, der ehem. Residenz der Herzoge von Lauenburg und der Markgrafen von Baden mit Berücksichtigung der Umgebung*. Schlackenwerth : Stadtgemeinde Schlackenwerth, [1923], s. 169–172, 227 (odtud i německé výrazy v závorkách v tomto odstavci); Hauenštejn. Horní Hrad. Plzeň : České hrady, 2003, s. 14; VYKOUPILOV, Libor, *Slovník českých dějin*. Brno : Geographisches Institut, 1994 (Co nás spojuje, sv. 2), s. 263.

⁷ Viz inv. č. 30. Na sousedním ostrovském panství byla smlouva podepsána 18. 5. 1791, viz KÜHNEL, c. d., s. 227.

⁸ SOMMER, Johann Gottfried, *Das Königreich Böhmen statistisch-topographisch dargestellt*. 15. Band – Elbogener Kreis. Prag : Friedrich Ehrlich 1847, s. 102.

⁹ Viz inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. svazek), s. 31–32.

zmiňován i kamenouhelný důl.¹⁰ V roce 1835 bylo v obci již 55 čp., o deset let později už 67 čp. se 484 obyvateli a k r. 1850 je doloženo již 525 osob. V polovině 19. stol. dosahovala populace okolních zemědělských obcí pouze v průměru jen 40 % počtu obyvatelstva Staré Role.¹¹

Rozvoj průmyslu se pak plně rozvinul během následujícího půlstoletí. V 1. pol. 20. let 20. století se tak ve Staré Roli nalézalo již 7 porcelánek, 13 malíren porcelánu, 5 obchodních firem, továrna na keramické barvy, firma provozující těžbu uhlí – Lomnické těžarstvo Stará Role (*Lanzer Gewerkschaft Altrohlaue*), hlinišť (Tonwerk) a parní cihelna (*Dampfziegelei*). Z ostatních institucí to dále byla spořitelna a záložna (od r. 1879), obecní elektrický podnik, vodárna, pošta, telefon a telegraf, četnická stanice (od r. 1898) a městská policie, obecní knihovna (od r. 1921), mateřská (od r. 1893), obecná a měšťanská škola (posledně jmenovaná od r. 1904, od r. 1905 v nové školní budově), od roku 1921 živnostenská pokračovací škola, v letech 1918–1925 i s odborným oddělením pro porcelánový průmysl (zrušeno po otevření nové odborné keramické školy v dnešních Karlových Varech – Rybářích), chudobinec (postaven po roce 1907) a farní úřad s kostelem Nanebevstoupení Páně (vysvěcen r. 1909).¹² Obec se stala významným centrem porcelánového průmyslu, který v meziválečném období zaměstnával 80 % jeho obyvatel,¹³ svým rozsahem a množstvím populace (podle sčítání z r. 1910 7058 obyv.) byla srovnatelná s lázeňským městem Jáchymov, nebo s dalším industriálním střediskem regionu, městem Nejdek, přičemž daleko za sebou nechávala bývalá poddanská avšak dnes mnohem známější města jako Ostrov či Žlutice, s pouhou třetinou jejího počtu obyvatel.¹⁴

O povýšení na město požádala obec Stará Role již v roce 1910, žádost však byla zamítnuta, údajně i pro pomlouvačný anonymní dopis zaslaný okresnímu hejtmanství a českému místodržitelství, který obviňoval místní sociálně demokratické činitele, mající tehdy ve správě města rozhodující postavení, z neloajality ke státu. Druhá žádost byla podána roku 1922 a po mnohaletém šetření jí bylo rozhodnutím vlády z 16. 7. 1926 vyhověno. Úřední materiály k povýšení na město se ve fondu nedochovaly, rovněž zde schází vyobrazení či doklady o městském znaku, který popisuje Hemmerle;¹⁵ na kruhové uzavírací nálepce pocházející ještě z doby obecního úřadu (v inv. č. 30), tj. před povýšením na město, je motiv, který se s Hemmerleovým popisem neshoduje.

Vznik instituce a její správní vývoj do roku 1938: Správním orgánem ve vesnici až **do utvoření obecní samosprávy v roce 1850** byl rychtář. Prováděl výkon hospodářské správy panství v dané obci a rovněž byl činný v oblasti policejní, soudní a správy obecního majetku. Ve Staré Roli byl jmenován vrchností většinou z majitelů selských dvorů čp. 9 a 12, nemusel

¹⁰ Viz *Porzellanfabriken in Böhmen 1791–1945*. München : Sudetendeutsches Archiv; Benediktbeuern : Riess-Druck und Verlag, 1990, s. 11 a *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. III. díl – P–S. Praha : Libri, 2003, s. 579 (heslo Stará Role). O dolu na kamenné uhlí se zmiňuje SOMMER, c. d., s. 104.

¹¹ Údaj pro rok 1835 viz inv. č. 30 (listina o převodu dominikální parcely pro Andrease Kretschamanna), pro rok 1845 SOMMER, c. d., s. 106 a pro r. 1850 viz *Zevrubný popis rozdělení země Království Českého*, [Praha : 1854], s. 179 – popis uvádí stav k tomuto roku (informace ze s. 8). Změnu oproti stavu na konci 18. stol. lze zjistit srovnáním s údaji v SCHALLEROVI, c. d.

¹² O průmyslových podnicích ve Staré Roli v té době viz *Adressbuch des Sprengels der Handels- und Gewerbekammer in Eger (Čechoslovakei)*. Karlsbad : K. Ullmann & Co., [1922], s. 2–3. O ostatních institucích viz zprávy v pamětní knize – inv. č. 9–11.

¹³ Viz inv. č. 35 – Výjimečná úprava dluhů ze zápůjček skupiny C..., dopis z 12. 10. 1937.

¹⁴ Viz tehdejší administrativní lexikony obcí a místní repertoria.

¹⁵ HEMMERLE, Rudolf, *Sudetenland. Wegweiser durch ein unvergessenes Land*. Augsburg : Bechtermünz Verlag im Weltbild Verlag 1996, s. 36–37. K povýšení na město pouze inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 693–695.

vykonávat robotu a po jejím zrušení během raabizace roku 1791 mu byl vyplácen peněžitý plat. Pro rok 1846 je jako rychtář zmíněn Josef Lorenz z čp. 9. S rychtářem spolupracoval při správě vsi sbor zástupců jejích obyvatel, v pramenech nazývaný výbor; jeho člen, rovněž nazývaný výbor (*Ausschuss*), podepisoval za Starou Roli spolu s rychtářem raabizační smlouvu s vrchností z 24. 5. 1791.¹⁶ Nadřízenou instancí vesnické správy byl vrchnostenský úřad v Děpoltovicích (*Amt Tüppelsgrün*), který se staral o ekonomický provoz panství, agendu soudní – spornou a nespornou (vedení pozemkových knih, pozůstalostí apod.) a veřejnou politickou správu.¹⁷

Po zrušení poddanství patentem ze 7. 9. 1848 byla během následné správní reformy odstraněna vrchnostenská správa a příslušnost k panstvím nahrazena příslušností k politickým okresům, řízeným okresními hejtmanstvími, ve věcech soudnictví k soudním okresům s příslušným okresním soudem. Dosavadní vrchnostenské úřady však pokračovaly na státní útraty ve výkonu správy pravděpodobně až do vzniku nových okresních institucí.¹⁸ Karlovarské okresní hejtmanství zahájilo činnost 25. 2. 1850, Okresní soud v Karlových Varech 10. 6. téhož roku.¹⁹ Stará Role vždy náležela do soudního i politického okresu Karlovy Vary, po zabrání Sudet Německem v roce 1938 do venkovského okresu Karlovy Vary (něm. *Landkreis Karlsbad*) a k úřednímu soudu (*Amtsgericht*) taměž.

Zřízením obecní samosprávy tzv. Stadionovým prozatímním obecním zřízením ze 17. 3. 1849²⁰ (č. 170/1849 ř. z.) se staly nejnižší instancí veřejné správy samosprávné obce. Jejich orgány, které nahradily dosavadní rychtáře a výbory, byl na tři roky na základě volebního censu zvolený obecní výbor (*Gemeinsdeausshuss*) s náhradníky za případně rezignující či zemřelé členy. Obecní výbor volil obecní představenstvo (*Gemeindevorstand*), které tvořili starosta obce (*Gemeindevorsteher*) a minimálně 2 radní. Za neoabsolutismu 1851–1860 bylo v roce 1854 konání obecních voleb odloženo až do vydání nového obecního zřízení, dosavadní představitelé obce zůstali ve svém úřadě a na místa zesnulých či rezignujících členů, nastupovali náhradníci a pokud ani ti nestačili, jmenoval nové členy představenstva či výboru na základě návrhu místodržitele ministr vnitra.²¹ Po obnovení ústavnosti stanovilo konání dalších obecních voleb podle dosavadních volebních řádů nařízení státního ministerstva z 26. 11. 1860 (č. 261/1860 ř. z.).

Nová obecní zřízení obsahující i volební řády byla pro jednotlivé země koruny České vydána v letech 1863–1864, pro Čechy se tak stalo 16. 4. 1864 zákonem č. 7/1864 z. z. Tato norma (dále jen obecní zřízení, nebo OZ), novelizovaná spolu s obecními zřízeními Moravy a

¹⁶ O pravomoci rychtáře a vývoji vrchnostenské správy viz JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha : SPN, 1989, s. 272–275 a především MARTÍNEK, Zdeněk, *Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu*. In: Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce. Praha : Archivní správa MV ČR, 2000 (vnitřní směrnice čj. AS/1-284/2000 z 31. 1. 2000), s. 12–17 O rychtářích ve Staré Roli viz inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. svazek), s. 43, o Josefu Lorenzovi tamtéž, s. 72.

¹⁷ Šéf tohoto vrchnostenského úřadu se nazýval ředitel a justiciár (Direktor und Justiziär), což naznačuje spojení agend (správní, hospodářské a soudní), které byly u větších panství vykonávány oddělenými orgány – viz inv. č. 30 – listina o převodu pozemků pro Andree Kretschmanna, a JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *c. d.* s. 275.

¹⁸ O reformě veřejné správy po r. 1848 viz JANÁK – HLEDÍKOVÁ, *c. d.*, s. 319, kde uvedeny i hlavní právní normy. Zde rovněž i tvrzení, že správu vykonávaly patrimoniální (vrchnostenské) úřady do 1. ledna 1850, kdy vstoupila v platnost nová organizace postátněné veřejné správy. Vzhledem k tomu, že instituce okresní správy v Karlových Varech zahájily činnost až v následujících měsících, lze předpokládat pokračování správní činnosti jednotlivých vrchnostenských úřadů i po tomto datu.

¹⁹ Inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 73, rovněž i LENHART, Jos. Joh., *Fortsetzung der Memorabilien Karlsbads vom Jahre 1840 bis Ende 1858*. Prag, 1860, s. 51.

²⁰ V JANÁK – HLEDÍKOVÁ, *c. d.*, s. 348 chybně 20. března 1849.

²¹ Viz nařízení ministra vnitra č. 46/1854 ř. z. a rovněž MARTÍNEK, *c. d.*, s. 18.

Slezska zákony č. 75/1919 Sb. (změna volebního řádu do obecního zastupitelstva) a č. 76/1919 (novelizace samotných obecních zřízení), platila v české části Sudet až do jejich připojení k Německu v roce 1938.

Obecní zřízení z 16. 4. 1864 stanovilo volby do obecní samosprávy opět s majetkovým censem a na tříleté volební období. Volen byl znovu obecní výbor, v té době rovněž označován jako obecní zastupitelstvo (*Gemeindevertretung*),²² jehož počet členů závisel na počtu oprávněných voličů, a náhradníci v počtu poloviny členů obecního výboru. Z něj bylo opět zvoleno obecní představenstvo, tvořené starostou a obecní radou, přičemž počet členů obecního představenstva nesměl být větší než třetina členů obecního výboru/ zastupitelstva.²³

Kdy přesně se konaly ve Staré Roli volby do obecního výboru a konstituování představenstva po vydání prozatímního obecního zřízení ze 17. 3. 1849 a dokončení reformy státní správy v roce 1850, po 26. 11. 1860, kdy bylo vydáno zmíněné nařízení státního ministerstva č. 261, a po publikaci nového obecního zřízení z 16. 4. 1864, není v materiálech fondu uvedeno (v blízkých Karlových Varech proběhly volby v září 1850, lednu 1861 a září 1864).²⁴ Prvním doloženým orgánem obecní samosprávy ve Staré Roli je k roku 1856 starosta Josef Lorenz z čp. 9, bývalý rychtář, který funkci vykonával až do roku 1859, kdy zemřel.²⁵ Zdali zastával svůj úřad od 1. obecních voleb, které se ve Staré Roli konaly pravděpodobně také v roce 1850, nebo byl jmenován později není doloženo. K roku 1892 se objevuje první zmínka o obecním představenstvu, které tvořili starosta a 3 radní. Se vzrůstajícím množstvím obyvatelstva se počet radních zvyšoval na 4 (údaje pro léta 1895 a 1899), poté na 5 (údaj k 14. 2. 1906) a od roku 1909 do vzniku republiky jich bylo 6, přičemž pro rok 1912 je vedle obecního představenstva k dispozici i první zmínka o 23 ostatních zastupitelích. Ti tvořili spolu se starostou a radou dohromady 30ti členný obecní výbor, čemuž odpovídá 601–1000 volitelů, přičemž Stará Role měla tehdy 7058 obyvatel (podle posledního sčítání lidu).²⁶ První zpráva o volbách do obecního výboru ve Staré Roli se vztahuje až k 6.–7. 12. 1905, po níž došlo ke konstituování představenstva 14. února následujícího roku.²⁷

Po vzniku republiky stanovil průběh voleb do obecních zastupitelstev nový volební řád v obcích z 31. 1. 1919 (zák. č. 75/1919 Sb.). Rušil volební census a všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo přiznával mužům i ženám od 21 let, přičemž museli mít v obci aspoň 3 měsíce trvalé bydliště. Většinový systém byl nahrazen systémem poměrného zastoupení a volby probíhaly na základě vázaných kandidátních listin. Funkční období bylo zvýšeno ze 3 na 4 roky, v roce 1933 na 6 let.²⁸ Novela obecního zřízení ze 7. 2. 1919 (zák. č. 76/1919 Sb.), přejmenovala v § 1 obecní představenstvo na obecní radu a obecní výbor na obecní zastupitelstvo.²⁹

Na základě nového volebního řádu proběhly v obci 16. 6. 1919 volby do obecního zastupitelstva, během nichž bylo zvoleno 36 zastupitelů + 18 náhradníků. Z obecního zastupitelstva byl zvolen starosta, 1. a 2. zástupce a 9 radních. Počet členů zastupitelstva, rady

²² V pamětní knize Staré Role je ale výraz *Gemeindevertretung* užíván i ve smyslu obecní představenstvo, tj. starosta + rada, jindy správně jako obecní výbor – srov. inv. č. 9, (Pamětní kniha, I. sv.), s. 181 a 246.

²³ Viz JANÁK – HLEDÍKOVÁ, c. d., s. 351.

²⁴ Viz LOEW, Ant. C., *Kurzgefasste aber vollständige Chronik der weltberühmten Cur- und Badestadt Karlsbad seit deren Entstehung bis auf unsere Tage*. Karlsbad : Hans Feller, 1874, s. 72, 122–123, 156.

²⁵ Inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 74, 76.

²⁶ Inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 128, 136, 150, 181, 198, 246–7. O počtu obecních zastupitelů vzhledem k množství oprávněných voličů viz § 14 OZ. O tehdejším počtu obyvatel ve Staré Roli viz *Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen*. Prag : Statthaltereibuchdruckerei, 1913, s. 223.

²⁷ Inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 180, 181.

²⁸ Viz JANÁK – HLEDÍKOVÁ, c. d., s. 443.

²⁹ Viz KLIMENT, Josef, *Obecní zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha : Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936, s. 410.

a zástupců starosty se v meziválečném období již neměnil, neboť i počet obyvatel zůstával nadále stejný (cca 7.000).³⁰

Působnost obcí byla podle § 27–29 OZ samostatná a přenesená. Do samostatné patřila správa obecního majetku a obecního svazku jako záležitosti domovské příslušnosti, čestného občanství ad., k čemuž si obec mohla vést matriku obyvatel (ve fondu inv. č. 2),³¹ starost o bezpečnost osob a majetku (místní policie), údržba obecních komunikací, péče o nezávadné potraviny a dozor nad trhy (potravní a tržní policie), péče o zdraví a hygienu v obci, mravnostní policie, péče o chudé a s tím spojená správa chudinského fondu, stavební (povolování staveb) a požární záležitosti (stavební a požární policie), účast na správě a vydržování škol ad.

V rámci přenesené působnosti vykonávaly obce úkoly veřejné správy, které na ně stát převedl zákonem. Patřilo sem spolupůsobení při volbách do místních a okresních školních rad a okresních zastupitelstev, zemského sněmu (do zemského zastupitelstva po vzniku republiky) a říšské rady (po r. 1918 do Národního shromáždění), dále v záležitostech zdravotnictví a hygieny (zvěrolékařství, boj proti nakažlivým chorobám, očkování ad.), občanských sňatcích, sčítání lidu, v záležitostech sociální péče (např. podpora válečných poškozců a nezaměstnaných), civilního a trestního soudnictví (trestání přestupků vězením či pokutami, které vykonával obecní trestní senát, tvořený starostou a 2 radními), výběru daní a poplatků (např. školného), ve vojenských záležitostech (evidence branců). Rovněž patřilo k povinnostem obecní samosprávy sestavovat z postoupených trestních listů (ve fondu inv. č. 18) záznamy trestů osob v obci narozených a poskytovat tyto údaje pro vysvědčení o jejich zachovalosti a rovněž spolupůsobit při evidenci obyvatel, k čemuž si obce popř. vedly přihlašovací knihu (inv. č. 1).³²

Činnost vyplývající ze svých působností obec financovala v rámci svého **řádného rozpočtu**, do kterého plynuly příjmy z obecního majetku a z obecních fondů, z výdělečných podniků, obecních poplatků a dávek, státních přidělů a z přírážek k zákonem stanoveným přímým daním (např. pozemkové).³³ Poplatky byly obce oprávněny vybírat od všech obyvatel jako náhradu za užívání zařízení, zřízených a udržovaných jimi ve veřejném zájmu (např. ve Staré Roli vybírané hřbitovní poplatky (*Friedhofgebühren* – inv. č. 51), za přenechání užívání veřejného prostranství, tzv. poplatky z místa (*Raumabgabe* – inv. č. 74), nebo za jednotlivé úkony obecních orgánů či podniků (např. poplatek za odvoz smetí a popela – inv. č. 73), či další zákonem stanovené dávky, např. ze psů (*Hundeabgabe*, *Hundesteuer* – inv. 72).³⁴

Obec mohla vést i **rozpočet mimořádný**, do kterého plynuly mimořádné příjmy z obecního jmění, příjmy za prodaný obecní majetek, půjčky, mimořádně vypsané příspěvky,

³⁰ K volbám v roce 1919 viz inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 511–512, k počtu zastupitelů a rady v dalším období *tamtéž* s. 637, 6–7, inv. č. 10 (Pamětní kniha, sv. II), s. 175–176, inv. č. 35 – Úprava dluhů ze zápůjček skupiny B..., soupis členů obecního zastupitelstva v příloze k dopisu z 8. 5. 1937.

³¹ O obecních matrikách (*Gemeindematrikel*) viz HAEMMERLE, Heinrich, *Handbuch für die Gemeinden über den selbständigen und übertragenen Wirkungskreis der Gemeinden und die Organe zur Ausübung desselben.*, 4. verb. u. verm. Aufl. Wien, Manz'sche k. k. Hofverlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1881, s. 21.

³² O samostatné a přenesené působnosti obce viz JANÁK – HLEDÍKOVÁ, c. d., s. 352–353, podrobněji KLIMENT, c. d., s. 99–165, kde jsou ustanovení OZ komentována i s uvedením následných právních norem a relevantní literatury až do pozdní meziválečné doby (vyd. 1936). Dobrý přehled formou otázek a odpovědí k dané problematice poskytuje HAEMMERLE, Heinrich, c. d. O záznamech trestů a trestních listech (ve fondu inv. č. 18) viz § 4 zák. č. 198/1922 Sb., v úvodu i odvolání na předcházející normy. O přihlašovací agendě viz zák. č. 33/1857 ř. z, nahrazený zák. č. 51/1935 Sb., kde v § 12 vyjmenovány předešlé normy.

³³ Viz zák. č. 329/1921 Sb. (I. finanční novela), § 2; o přírážkách k přímým daním viz zák. č. 77/1927 Sb. (II. finanční novela), § 1.

³⁴ Poplatky a dávky vysvětleny v: KLIMENT, c. d., s. 502–504 a 519–520, komentující § 28 a § 38 zák. č. 329/1921 Sb. (I. fin. Novela).

poplatky a dávky a ostatních nahodilých příjmů. Prostředky z mimořádného rozpočtu byly určeny k očekávaným dočasným výdajům, např. koupi nového či zvýšení hodnoty dosavadního majetku.³⁵ Mimořádný rozpočet (*Ausserordentlicher Voranschlag, Ausserordentliche Gebarung*) je pro Starou Roli doložen od roku 1933 do konce účetního roku 1943, tj. do 1. poloviny r. 1944.³⁶ Město jím v jeho rámci pokrývalo své investiční akce (stavbu vodovodu, kanalizaci, rozšíření veřejných lázní, dláždění ulic, úpravu koryta řeky Rolavy ad.).

K předběžnému zpracování či posouzení a k předložení návrhů stran jednotlivých záležitostí sloužily **komise**, složené ze členů zastupitelstva, v případě potřeby i z dalších odborníků. Mohly být stálé či přechodné jen do vyřízení určité záležitosti. Po roce 1919 byly rovněž nazývány obecní výbory (*Gemeindeausschüsse*).³⁷

První zpráva o těchto orgánech ve Staré Roli se vztahuje k 20. říjnu 1909, kdy byly po utvoření nového obecního představenstva 8. října téhož roku zvoleny komise (sekce) 1. finanční, 2. stavební, 3. policejní, 4. zemědělská (*Ökonomiesektion*), 5. chudinská, 6. zdravotní (*Sanitätssektion*), k nimž byla 28. prosince ustavena 7. právní komise.³⁸ V roce 1923, opět po vzniku nové obecní rady 16. září bylo zároveň stanoveno, že každý z 9 radních a 2 zástupců starosty je odpovědný za jednu z uvedených 11 oblastí správy, což patrně znamenalo, že byl předsedou (*Obmann*) příslušné komise. Byly to oblasti 1. finanční a hospodářská (*Finanz und Wirtschaftswesen*), 2. obecní podniky (osvětlení a vodovod), 3. stavební záležitosti, 4. zemědělství a lesnictví (*Ökonomie, Forstwirtschaft*), 5. chudinská péče, 6. sociální péče, 7. bytová otázka, 8. právní záležitosti, 9. zdravotnictví a hřbitov (*Sanitätswesen, Friedhof*), 10. policie a bezpečnostní záležitosti, 11. vzdělání a osvěta.³⁹ V roce 1931 mělo město komise (obecní výbory) shodné s oborem působností obecních radů z roku 1923, přičemž každá z nich měla 11 členů.⁴⁰ Po obecních volbách v září 1932 se počet komisí zvětšil o jednu rozdělením komise pro městské finance a hospodářství na 2 samostatné celky (*Wirtschaftswesen, Finanzwesen*).⁴¹

Vedle nich byly v obci v průběhu 20. let 20. století ustaveny i disciplinární komise pro obecní zřizovatele (*Gemeindebedienstete*), disciplinární komise pro obecní zaměstnance (*Gemeindebeamte*), letopisecká komise (*Ortsgeschichtsausschuss*) a knihovní rada (*Büchereirat*) pro obecní knihovnu.⁴²

Původně byly podle OZ, § 41 všechny komise fakultativní, v období meziválečného Československa byly obce povinny ustanovit komisi finanční (§ 9 zákona č. 329/1921 Sb.) a komisi letopiseckou.⁴³

³⁵ Viz zák. č. 329/1921 Sb. (I. finanční novela), § 3.

³⁶ Viz inv. č. 49 a věcné a hlavní knihy po r. 1940.

³⁷ Viz § 41 OZ a její komentář v KLIMENT, c. d., s. 189–195. O komisích pojednává i *Geschäfts-Ordnung für die Erledigung der Gemeinde-Angelegenheiten im selbständigen Wirkungskreise*. Tisk Bodenbach : Gärtner u. Co., [1922].

³⁸ Inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 198, 216.

³⁹ Inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 637.

⁴⁰ *Kommunales Jahrbuch für die Tschechoslowakische Republik 1931*. Rudolf Lodgmann (Hrsg.). Verband der deutschen Selbstverwaltungskörper in der Tschechoslowakischen Republik. [1931], s. 334.

⁴¹ Inv. č. 10 (Pamětní kniha, II. sv.), s. 177.

⁴² Konkrétní zprávy o těchto orgánech ve Staré Roli jsou v inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 561 a 569, inv. č. 10 (Pamětní kniha, II. sv.), s. 30 a SOkA Karlovy Vary, EL NAD 1, *Okresní úřad Karlovy Vary*, inv. č. 230 (Ustavení disciplinární komise pro obecní zřizovatele...), kde i zmínka o disciplinární komisi pro obecní úředníky.

⁴³ Příslušné právní normy, týkající se posledně zmíněných komisí, uvádí *Geschäfts-Ordnung für die Erledigung...*, § 3. O těchto orgánech viz JANÁK – HLEDÍKOVÁ, c. d., 443–445, kde i o způsobu ustanovení finanční komise.

Kromě komisi fungoval v rámci obecního/ městského úřadu i přihlašovací úřad (*Meldeamt*), který měl na starosti jednu z přenesených působností obce – přihlašovací agendu. První zmínka je o něm k roku 1925, kdy byl do něj přijat pomocný úředník, pravděpodobně v souvislosti se zavedením nových přihlašovacích karet a provedení zcela nového přihlášení všeho obyvatelstva ve Staré Roli.⁴⁴ Ke zpracování běžné písemné agendy existovala na městském úřadě kancelář (*Kanzlei*), účetní a finanční záležitosti zpracovávala účtárna (*Rechnungskanzlei*). Všechny tři instituce jsou doloženy na příjmovém razítku používaném v letech 1930–1940.

Ve správě města pracovala v rámci samostatné obecní/ městské působnosti i obecní (městská) policie.⁴⁵ Původně zaměstnávala obec 1 policistu, v roce 1923 jich už bylo 7 a v říjnu 1938 krátce po záboru pohraničí Německem 8. Ještě v říjnu 1938 se stala městská policie součástí státní ochranné policie (*Schutzpolizei*). Město pak na státní policii odvádělo jednu ročně příspěvek (*Polizeikostenbeitrag*).⁴⁶

Úředníci a zaměstnanci: Ke zpracování úřední agendy byl určen obecní sekretář, zmíněný poprvé v roce 1908. V roce 1923 zaměstnávala obec Stará Role celkem 19 osob (bez dělnických profesí v obecních podnicích) ve třech kategoriích. V **úřednické kategorii** to byl ředitel úřadu (*Amtsdirktor*), který zároveň zastával funkci 1. konceptního úředníka (1. konceptní úředník byl rovněž označován jako obecní sekretář), dále pokladník a zároveň 1. účetní, 2. konceptní úředník, 2. účetní, obecní a školní lékař a učitelka v mateřské škole (6 osob); v **podúřednické kategorii**: vrchní policejní strážmistr, 4 strážmistři, vrchní strážník, strážník, inkasista pro obecní elektrický podnik a nespecifikovaný přípravný pracovník (*Vorarbeiter*) (celkem 9 osob); ve **zřízenecké kategorii**: úřední sluha, školní sluha a hřbitovní zahradník (3 osoby). Pro rok 1923 je rovněž doložen provozní vedoucí obecního elektrického podniku. K těmto zaměstnancům ještě v průběhu 20. let přistoupili manipulační úředník a přihlašovací úředník, který zároveň vykonával funkci zvanou *Buchwart*, není jasné zda termín označuje zapisovatele do knih (obdoba ke slovu *Schriftwart*) nebo pečovatele o knihy (přihlašovacího či celého městského úřadu nebo obecní knihovny?). Pravděpodobně externě byli zaměstnáni jeden penzionovaný policejní strážmistr, který vykonával prohlídku masa (*Fleischbeschau*) a kontrolu nápojové přírážky, a od roku 1921 i obecní kronikář.⁴⁷

Městské podniky: Ve správě města se rovněž nalézaly obecní (městské) podniky, mezi které od 90 let. 19. stol. patřila vodárna (*Wasserwerk*). V souvislosti s elektrifikací obce byl ve Staré Roli založen elektrický podnik, kterému byla udělena koncese 12. 1. 1911 a poté bylo v obci započato s budováním elektrického osvětlení a rozvodné sítě. K těmto podnikům přistoupilo obecní povoznictví (*Gemeindefuhrwerk*), jehož existence se počíná zakoupením

⁴⁴ Inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 652, 675.

⁴⁵ O místní bezpečnostní policii viz OZ, § 28, odst. 2, bod. č. 2 a §§ 35–37 a jejich komentář v: KLIMENT, c. d., s. 133–135, 179–186.

⁴⁶ O počátečním období policejní služby ve Staré Roli viz inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 139, kde zmínka, že 20. 12. 1896 zemřel 70ti letý Josef Nahr, který byl po mnoho let jediným policistou ve Staré Roli. Ke stavu z roku 1923 viz *tamtéž*, s. 8. K situaci z roku 1938 viz inv. č. 30 – Podkladový materiál k pamětní knize – nedochovanému III. svazku, listky s událostmi z 20. 9. 1937 – 21. 1. 1939). O příspěvcích na státní ochrannou policii viz příslušné věcné knihy městského rozpočtu, rozpočtová položka (*Haushaltsstelle*) 10/01.

⁴⁷ K úředníkům města viz inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 7–8, 212, 610, 644 a inv. č. 10 (Pamětní kniha, II. sv.), s. 81.

páru koní pro odvoz popela a smetí a přísun potravin (brambor, mouky a ovesné rýže) v létě 1917 a ve 20. letech zemědělský provoz (*landwirtschaftliches Betrieb*).⁴⁸

Správa a zaměstnanci v letech 1938–1945: Po připojení pohraniční Československé republiky k Německu bylo zrušeno dosavadní obecní zřízení a s platností od 20. 11. 1938 nahrazeno německým obecním zřízením z 30. ledna 1935 (dále NOZ). Volené orgány obecní samosprávy byly zrušeny. Všechny městské správy stál starosta, jmenovaný nadřízeným státním úřadem (vládním prezidentem či zemským radou /*Landrat*/) na základě návrhu pověřence NSDAP, což byl nejčastěji okresní vedoucí NSDAP (*Kreisleiter NSDAP*). Návrh pověřenec předkládal po dohodě s obecními rady. Krátce po záboru byl ve Staré Roli prozatímně jmenován tzv. komisařský starosta (*kommissarischer Bürgermeister*). Toho pak vystřídal řádný starosta Artur Kraus, slavnostně uvedený do úřadu 31. 8. 1939, který funkci zastával až do roku 1945.⁴⁹

Podle zákona musela každá obec pro úpravu své vnitřní správy vydat hlavní zásady (*Hauptsatzung*), které podléhaly schválení dohlédacího úřadu. V nich byly upraveny oblasti, které k úpravě vyhradoval zákon (§ 3, odst. 2 NOZ). Ve fondu AM Stará Role se tento dokument bohužel nedochoval.

Vůdcovský princip v nové obecní správě spočíval v tom, že starosta vedl její výkon v naprosté a výhradní odpovědnosti, pokud zákon ve vyjmenovaných oblastech nestanovil jinak (§ 32, odst. 1 NOZ). K zvládnutí jeho úkolu mu NOZ dávalo k dispozici několik typů nevolených funkcionářů, kteří vystupovali pouze jako jednotlivci, žádná z těchto skupin netvořila kolektivní orgán.

Jako pomocníci ve výkonu správy sloužili starostovi přidělenci (*Beigeordneten*), kteří byli jmenováni stejným způsobem jako starosta. Podle NOZ se ve městech také nazývali městští radové (*Stadträte* – § 34, odst. 2 NOZ). Přidělenec byl podle zákona zástupcem starosty ve svěřeném oboru působnosti, přičemž starosta se mohl podle svého uvážení ujmout vyřízení jakékoliv záležitosti, nebo jím pověřit jiného úředníka či zřízence, popř. tento úkol svěřit jinému přidělenci (§ 35, odst. 2, 3 NOZ). Ve Staré Roli působili 3 přidělenci, jeden z nich měl na starosti dozor nad městskou pokladnou, ostatní neměli stanovenou žádnou konkrétní oblast působnosti a byli patrně starostou využíváni k vyřízení jednotlivých záležitostí ad hoc.⁵⁰

Dalšími funkcionáři obecní správy byli obecní radové (*Gemeinderäte*), ve městech nazývaní rovněž radní (*Ratsherren*). Jejich úkolem bylo zajišťovat trvalý styk správy se všemi vrstvami občanstva a sjednávat porozumění mezi ním pro opatření starosty. Zákon stanovil oblasti, které byly určeny k poradám mezi obecními rady a starostou (§ 55, odst. 1 NOZ), v jehož kompetenci bylo určit, zda daná rada bude veřejná či neveřejná. Během porad nedocházelo ke hlasování, nýbrž jednotliví obecní radové sdělili své názory, různá mínění pak byla zapsána do protokolu (§ 57, odst. 2, 3 NOZ). Obecní radové byli jmenováni na 6 let opět pověřencem NSDAP po dohodě se starostou a ve městech do 10 tis. obyv. jich mohlo být maximálně 12. V tomto počtu fungovali v roce 1940 i ve Staré Roli, na začátku roku 1943

⁴⁸ K jednotlivým obecním (městským) podnikům viz zprávy v inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), které lze dohledat pomocí rejstříku (inv. č. 11), a dále příslušné kapitoly knih systematického účtování (hlavní a po 1. 4. 1940 věcné knihy obecního rozpočtu).

⁴⁹ K uvedení A. Krause do funkce viz inv. č. 30 – Přílohy k pamětní knize – nedochovanému III. svazku; fakticky začal úřadovat až po 15. září 1939 – viz podpisy v inv. č. 33 – Půjčky u Landesbank...; přehled všech starostů ve Staré Roli od roku 1850 je v Příloze č. 3 tohoto inventáře.

⁵⁰ *Das Sudetenbuch 1941*. Erster Teil des Buches – Alphabetisches Verzeichnis der politischen Gemeinden im Reichsgau Sudetenland (Ortsbuch) mit dazugehörigen Ortsteilen. Bad Teplitz-Schönau : Wächter Verlag, [1941], s. 5; inv. č. 16 – Soupisy zaměstnanců...

jich však bylo již jen 8.⁵¹ Celkově lze říci že orgány obecních radů nahradily někdejší obecní zastupitelstvo.⁵²

Vedle obecních radů existovali i odborní poradci starosty pro určitý obor správy (*Beiräte*), které jmenoval starosta (§ 58 NOZ). Mohli jimi být obecní radové i jiné, věci znalé osoby. Jejich porady se starostou, popř. pověřencem byla neveřejná. Fungovali jako analogie k dřívějším komisím obecního zastupitelstva. Doklady pro jejich činnost ve Staré Roli chybí, neznámá to však, že lze jejich existenci vyloučit.⁵³

Uvedené orgány obecní správy byly buď čestné, tj. neplacené (*ehrenamtlich*), nebo, pokud tak hlavní zásady (*Hauptsatzung*) obce stanovily, v případě starosty či jednoho přidělence úřední, tj. placené (*hauptamtlich*). Placená funkce starosty či jednoho přidělence byla obligatorní pouze u obcí nad 10.000 obyv., hlavní zásady je zde popř. mohly rozšířit i na další funkcionáře (§ 39 NOZ). Stará Role měla tehdy cca 7.000 obyv., jako placený úředník zde působil starosta, funkce ostatních obecních představitelů byly čestné.

O ostatním, úředním personálu a struktuře městského úřadu té doby nás informuje Plán rozdělení kompetencí městské správy Stará Role z 23. 1. 1943.⁵⁴ Z něj vyplývá, že Městský úřad ve Staré Roli byl v té době rozdělen na celkem 9 oddělení neboli sekcí (I–IX) s určenými kompetencemi. Řízení sekcí I–VII si mezi sebou rozdělili starosta (odd. V a VI), vrchní městský inspektor (odd. I) a dva městští inspektori (*Stadtinspektore* – řídící odd. II, III, IV, VII). V čele zbylé sekce VIII (městské podniky) stál provozní vedoucí (*Betriebsleiter*) a sekci IX spravující obecní rozpočet, účetnictví a správu městského majetku, měl na starosti důchodní (*Rentmeister*). V roce 1943 fungovaly v rámci těchto oddělení tyto jednotlivé městské úřady: městská kancelář (*Registratur*) a mzdová účtárna (*Lohnbüro*) v odd. I., pomocná služebna finančního úřadu (*Hilfsstelle des Finanzamtes*) a personální úřad v odd. II., matriční úřad (*Standesamt*) v odd. III, přihlašovací úřad a úřad sociální péče (*Fürsorgeamt*) v odd. IV, vyživovací a hospodářský úřad (*Ernährungs- und Wirtschaftsamt*) v odd. V a městská a daňová pokladna (*Stadt- und Steuerkasse*) v odd. IX. V lednu 1943 zpracovávalo agendu městského úřadu celkem 9 referentů (*Sachbearbeiter*), mezi něž patřili zmínění 3 městští inspektori. Referentům bylo k dispozici 14 pomocných sil, většinou žen. Dohromady s městskými podniky pracovalo na začátku roku 1943 pro město Stará Role celkem 20 úředníků (*Beamte*), 10 osob zařazených do kategorie zřízenec (*Angestellte*) a 13 osob v kategorii dělnické (*Arbeiter*).

Sídlo obecního/ městského úřadu: Původně byl obecní úřad umístěn v domě čp. 139 (*altes Gemeindeamt*). Po stržení obytného domu čp. 8. byli jeho obyvatelé nastěhováni do budovy obecního úřadu, takže jeho úřadovny byly v prosinci 1923 provizorně přemístěny do tělocvičny dívčí obecné školy čp. 30 (tzv. stará škola). Zde setrvaly až do nastěhování do přízemí nové úřední budovy v lednu 1925 (*neues Amtsgebäude*), postavené v letech

⁵¹ Viz *Das Sudetenbuch 1940*. Zweiter Teil des Buches – Alphabetisches Verzeichnis der politischen Gemeinden im Reichsgau Sudetenland (Ortsbuch) mit dazugehörigen Ortsteilen. Teplitz-Schönau : Wächter Verlag, [1940], s. 4 a inv. č. 16 – Soupisy zaměstnanců...

⁵² Např. ve městě Horní Blatná byly zápisy z porad starosty a obecních radů nadále zapisovány do původní knihy protokolů ze zasedání obecního zastupitelstva – viz příslušná kniha ve fondu EL NAD 82 *Archiv města Horní Blatná*.

⁵³ Celkově o obecní a městské samosprávě tohoto období viz VRBATA, Jaroslav, *Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945*. In: SAP. Ročník XII (1962), č. 2. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, Orbis, 1962, s. 53–54, JANÁK – HLEDÍKOVÁ, c. d., s. 478–479 a samozřejmě i samotné NOZ, 5. Teil – Verwaltung der Gemeinde, 1.–3. Abschnitt. O konkrétní situaci ve Staré Roli viz inv. č. 16 – Soupisy zaměstnanců...

⁵⁴ Viz inv. č. 16 – Soupisy zaměstnanců...

1923–1924, kde je v dubnu 1938 doloženo 5 kanceláří městského úřadu.⁵⁵ Zasedání zastupitelstva se většinou konala v kreslírňě (*Zeichensaal*) měšťanské školy.

Zánik instituce: Dne 16. května 1945 vytvořili ve městě čeští obyvatelé Staré Role (revoluční) místní národní výbor (nahrazen 19. 6. téhož roku místní správní komisí), který 20. května 1945 zbavil funkce dosavadního starostu Artura Krause.⁵⁶ Toto datum lze považovat za konec dosavadní městské správy a městského úřadu. Německý úřední personál působil podle potřeby ve svých funkcích i nadále, byl však postupně nahrazován českými úředníky a správu vykonával již v rámci nového samosprávného orgánu.

II. Vývoj a dějiny fondu

Uložení písemností před převzetím do archivu: Kde a jak byly písemnosti uloženy před jejich přijetím do archivu není známo, pravděpodobně se jednalo o Místní národní výbor Stará Role. Přímo u původce před rokem 1945 byly materiály umístěny v obecním (od r. 1926) městském úřadě v přízemí domu čp. 386 (*neues Amtsgebäude*), přičemž knihy byly uloženy v ohnivzdorných azbestových skříních.⁵⁷

Registraturní systém před zpracováním: O vedení spisové agendy před rokem 1850 nejsou žádné zprávy. Soustavná řada spisů začíná rokem 1908, neboť materiály z předcházejících let jsou pouhé jednotliviny, proto lze registraturní systém sledovat až od tohoto data.

Na začátku sledovaného období byly došlé písemnosti opatřeny vedle jednacího čísla i signaturou lomenou číslem podskupiny (např. 9/2). Signaturní čísla jednotlivých skupin odpovídají spisovému řádu Okresního úřadu Karlovy Vary, označení podskupiny se s ním však již neshoduje. Toto tzv. *1. signaturní období* je ve spisech doložitelné pro léta 1908–1916. Z té doby se dochovaly pouze inv. č. 20 – sign. 9 (stavební záležitosti) a inv. č. 26 – sign. 6 (školství).⁵⁸

Po roce 1916 se signatury již neobjevují, jediným označením spisu bylo nadále pouze číslo jednací, samotná akta byla ukládána do očíslovaných složek jednotlivých projednávaných záležitostí (např. živnostenská pokračovací škola), popř. podatelů, s nimiž byla obec v častém písemném styku (např. původní složka č. 10 *Konsumverein Altrohlau* – v inv. č. 20).

Přibližně v březnu 1933 byl městským úřadem zaveden k pořádání spisů *jednotný aktový plán* (*Einheitsaktenplan*), vypracovaný podle desetinného systému.⁵⁹ Místo jednacích čísel byla užívána trojmístná registraturní čísla (signatury) věcných skupin, přičemž první číslo označovalo skupinu, druhé její podskupinu a třetí další podoblast dané podskupiny. Hlavních skupin bylo celkem osm (označeny č. 1–7 a 9), číslo 8 bylo ponecháno jako volné k případnému vytvoření zvláštní skupiny podle potřeb úřadu, k čemuž v případě Staré Role

⁵⁵ Viz inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 622, 698, poznámka na předsádce knihy inv. č. 1 a informace v inv. č. 37.

⁵⁶ Viz SOKA Karlovy Vary, EL NAD 307, *Místní národní výbor Stará Role*, Kronika města Staré Role, s. 15, 19.

⁵⁷ O uložení knih viz inv. č. 37.

⁵⁸ Srov. Spisový plán. Rok 1906–1936 (1. registratura) v STRÁNSKÝ, Rudolf – BOKOVÁ, Zdenka: *Okresní úřad Karlovy Vary*. Karlovy Vary : Okresní archiv v Karlových Varech, 1969 (strojopis), s. 162–172.

⁵⁹ Název tohoto registraturního systému byl stanoven podle návodu k jeho použití *Erläuterungen zum Einheitsaktenplan und Richtlinien für die Aktenbehandlung*, uložen v SOKA Tachov, EL NAD 257, *Archiv města Planá*, sig. 147/1

nedošlo. Volné signatury byly k dispozici i v rámci podskupin jednotlivých hlavních celků. Konkrétní věcné podskupiny pak mohly být označeny čísly 100–799, 900–999, lomenými v případě potřeby ještě detailnějšího rozdělení dalším číslem – v dochovaném materiálu jde pouze o jeden případ (inv. č. 28 – 673/1). Každé číslo skupiny bylo vždy zakončeno lomítkem, za nímž následovala zkratka reg. (např. 141/reg.), což patrně naznačovalo, že jde o registraturní číslo (*Registraturzahl*), neboli signaturu. Pokud se spis vztahoval ke dvěma různým skupinám, byla mu přiřazena dvojí signatura, např. inv. č. 46 má sign. 932/993 naznačující, že jde o záležitost nájmu z obecních bytů (sig. 932) a zároveň zástavu či exekuci majetku (sig. 993), neboť se spis týká výnosů z nájmu obecních bytů, které připadly věřiteli města. S přijetím nového aktového plánu byly zavedeny úřední papíry o velikosti A4. Pokyny k zavedení jednotného aktového plánu rovněž předpokládaly, že spisy budou po vyřízení po straně děrovány a ukládány do speciálních map (rychlovazačů), chronologicky od nejstaršího k nejmladšímu, tak jak byly přijímány. V městském úřadu Stará Role však toto bylo prováděno jen zhruba u čtvrtiny dochovaného materiálu – písemností týkajících se půjček a pojistek a regulace Rolavy. Na přední straně mapy byla rubrika pro označení skupiny (*Gruppe*), název spisu (*Akt*) a jeho obsah (*Inhalt*), vyplňovány byly většinou pouze poslední dvě rubriky. K orientaci ke spisovně již nebylo třeba registraturních pomůcek (podacího protokolu a elenchu), nýbrž pouze registraturního a aktového plánu poskytujícího přehled věcných skupin a podskupin, který se však ve fondu nedochoval.

Poslední signatura jednotného aktového plánu se objevuje v září 1940, poté následuje mezidobí 1, 5 roku, kdy byly spisy pouze orazítkovány a označeny datem přijetí, neopatřeny však žádnou signaturou či číslem jednacím. Na jaře 1942 byl přijat registraturní systém Theodora Porteleho, používaný až do roku 1945. Byl určen pro obecní správu Sudetské župy a jeho spisový plán vyšel knižně již v roce 1939.⁶⁰ Šlo o modifikovaný desetinný systém, který výstižněji zachycoval úřední agendu v prostředí totalitního nacistického režimu během války (viz např. podskupiny 000/21–43. NSDAP a její části, 511. Péče o dědičný základ populace a rasu /*Erb- und Rassenpflege*/). Od předcházejícího se lišil detailnějším dělením, jak co do počtu základních skupin, kterých bylo nyní 10 (č. 0–9), tak i co do hloubky dělení jednotlivých podskupin – lomení původního prvního trojčíslí číslem ještě další podskupiny (4. úroveň) již nyní bylo běžné. Skupina 6 původního jednotného aktového plánu (náboženství, sňatky, matriky, umění, věda, školy, lidová osvěta) byla u Porteleho rozdělena do dvou skupin – 2 (školství) a 3 (kultura a péče o národní společenství, kde i církevní záležitosti) a vedle toho přidána nová skupina zvaná Podpora hospodářství a podpory potřebná zařízení (*Wirtschaftsförderung und wirtschaftsfördernde Einrichtungen*), začínající číslem 7.⁶¹ Na městském úřadu ve Staré Roli bylo vedle signatury spisů přepisováno na příjmové razítko i římské číslo oddělení (I–IX), které příslušný spis vyřizovalo. Čísel jednacích se neužívalo, výjimku tvoří dva dochované případy z roku 1943 (z 15. 2. a 16. 8.).⁶² Spisy pokračující v agendách, započatých v minulém registraturním období, byly k aktům příslušných záležitostí přikládány, tzn. případně rovněž děrovány a v rychlovazačích svázané s předcházejícími písemnostmi, pořádanými podle někdejšího jednotného aktového plánu.

⁶⁰ PORTELE, Theodor: *Akten-Plan für die Gemeindeverwaltungen des Sudetengaues*. Stuttgart : R. Boorberg Verlag, 1939, 235 s.

⁶¹ O registraturním systému Theodora Porteleho viz i MACKOVÁ, Marie, *K úřadování a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu*. In: Archivní časopis. Roč. 49 (1999). Praha : Archivní správa MV ČR, 1999, s. 235–240.

⁶² Inv. č. 33 – Půjčky u Zemské banky..., spis přijatý 15. 2. 1943, Půjčky a vedení konta u Karlovarské spořitelny..., spis přijatý 16. 8. 1943.

Účetní knihy, vedené v rámci jednoduchého účetnictví, lze rozlišit na knihy časového účtování, do kterých byly zapisovány příjmy a výdaje chronologicky, tak jak postupně proběhly, a účetní knihy systematické, neboli soustavné, v nichž byly příjmy a výdaje zaznamenány do jednotlivých (rozpočtových) kapitol či podle plátců. Jakýkoliv peněžní pohyb musel být zapsán do obou typů knih. Mimo tyto záznamy peněžních účinnů byly vedeny i knihy věcného hospodaření, tj. přírůstků či úbytků v předmětech a nemovitostech (zásobníky, inventáře majetku).

Z meziválečného období se ve fondu Archiv města Stará Role dochovaly i účetní knihy fondů chudinského a školního. Zatímco správa chudinského fondu náležela obcím, školní fond měla podle § 25 zák. č. 292/1920 Sb. spravovat místní školní rada, fakticky ji však ve Staré Roli prováděl městský úřad. Totéž se týká i účetních knih školního svazu (*Schulverband*), vzniklého na základě nařízení z 5. 11. 1940 a podle této normy právně stojícího na stejné úrovni jako obce⁶³ – jeho účtování bylo s obecním fondem spjaté ještě více. Jak archivní fond místní školní rady tak školního svazu se však v případě Staré Role nedochovaly. Z uvedených důvodů byly příslušné účetní knihy (2 + 3 ks) ponechány v archivním fondu města Stará Role a samostatné archivní celky z nich nebyly vytvořeny.

V období meziválečného Československa, v inventárním seznamu tzv. **1. účetní období**, byl způsob účtování nazýván *jednoduchý (kamerální) účetní sloh*, který byl prováděn podle správního roku, tj. od 1. 1. do 31. 12. Knihy chronologického účtování – pokladní deníky, a knihy systematického účtování – hlavní knihy, byly městem vedeny pro vlastní městské finance (tzv. obecní fond /*Gemeindefond*/ či obecní rozpočet) a ostatní fondy městem spravované (chudinský a školní). Hlavní knihy obecního fondu byly členěny do 12 rozpočtových kapitol neboli hlav (I–XII), jejichž přehled podává J. V. Soukup.⁶⁴ Pro příjmy a výdaje v rámci mimořádného rozpočtu obecního fondu (*ausserordentliche Gebarung*) byl v letech 1933–1940 veden zvláštní pokladní deník (inv. č. 49), hlavní kniha však byla pro oba rozpočty společná, byť zde byly vedeny ve zvláštních oddílech. Příjmy a výdaje v řádném i mimořádném rozpočtu byly vedle příslušného pokladního deníku zapsány i do knihy nazvané Pokladní strazza (*Kassastrazze* – inv. č. 47), která tak sledovala veškerý peněžní pohyb v rámci finančního hospodaření města. Do strazzy byly zapisovány i některé příjmy a výdaje ve školním fondu a většina peněžních počinnů ve fondu chudinském.

Po připojení Sudet k Německu v říjnu 1938 byl zaveden tzv. účetní rok (*Rechnungsjahr*). Byl počítán od 1. 4. – 31. 3., přičemž se stávalo, že peněžní pohyb v jeho rámci probíhal po 31. březnu nadále v přesahu i několika měsíců, než došlo k jeho uzavření, a vedle toho byly další příjmy a výdaje již účtovány v rámci nového účetního roku.

Pro přechod na účetní rok byla v období tzv. mezirozpočtového čtvrtletí (*Zwischenhaushaltsvierteljahr*) od konce jednoho účetního cyklu k 31. 12. správního roku 1938 do začátku nové účetní periody 1. 4. 1939 vedena zvláštní hlavní kniha (od 1. 1. do 31. 3. 1939) – inv. č. 53. Následující účetní rok 1. 4. 1939 – 31. 3. 1940 probíhalo účtování ve Staré Roli ještě podle starého „meziválečného“ systému, **od 1. 4. 1940** byl zaveden systém nový, který vycházel z nařízení č. 190 německého říšského zákoníku z 2. 11. 1938⁶⁵ a

⁶³ *Reichsgesetzblatt 1940*, Teil I., Nr. 193, s. 1476, § 4.

⁶⁴ SOUKUP, Josef V., *Účetní knihy obecní*. In: Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře, vyd. Jaroslav Flögel, Praha 1931, s. 648. V celém článku (s. 637–679) cenné informace o obecním účetnictví meziválečného Československa.

⁶⁵ *Reichsgesetzblatt 1938*, Teil. I., Nr. 190 – *Verordnung über das Kassen und Rechnungswesen der Gemeinden* (pro obce s více než 3000 obyvateli), zde o účetním roce – § 60, odst 1; o typech účetních knih §§ 46–59. Vedle toho jsou účetní knihy, používané ve Staré Roli, vyobrazené a popsány i ve *Verordnungsblatt für den Reichsgau Sudetenland 1941*, Nr. 8, Anlage 2, s. 94–134, i když jde o přílohu k zákonu o účetnictví obcí s méně než 3000 obyvateli.

v inventárním seznamu tvoří **2. účetní období**. Rovněž i v něm byly knihy rozděleny na časové (*Zeitbücher*) a věcné (*Sachbücher*). Posledně jmenované zahrnovaly jak knihy peněžního systematického účtování (*Sachbücher für den Haushalt*), tak i inventáře majetku (*Sachbücher für das Vermögen* – tyto se však ve fondu nedochovaly). Podobně jako u spisů v případě Porteleho registratury byl tento systém komplikovanější.

Z časových účetních knih byly založeny **Hlavní knihy – Hauptbücher**, které přebraly funkci pokladního deníku předcházejícího účetního období a byly vedeny ve dvou oddělených řadách, zvláště pro příjmy a pro výdaje, přičemž až do 30. 11. 1940 ještě existoval starý pokladní deník pro příjmy a výdaje (inv. č. 50) a zápisy do něj a do nově založené hlavní knihy výdajů (inv. č. 63) byly prováděny paralelně (hlavní kniha příjmů z té doby se nedochovala). Dále do této skupiny patřila **Předběžná kniha příjmů z výběru daní a poplatků – Vorbuch** (často též *Steuer- und Abgabenvorbuch*), do které byly zaúčtovány přijaté daně, poplatky a přirážky od jednotlivých plátců. Vedení těchto příjmů ve zvláštní knize sloužilo k odlehčení hlavní knihy příjmů. Přijaté částky byly totiž v předběžné knize vyúčtovány na konci každého měsíce a teprve tento výsledek (*Monatssumme*) byl zapsán do hlavní příjmové knihy, součty jednotlivých daní či poplatků též do věcné knihy rozpočtu. **Knihy denních uzávěrek s výkazem stavu v pokladně – Tagesabschlussbuch mit (Bar)bestandsnachweis** sloužila k zaznamenání momentálního stavu finančních prostředků, a to tak že do ní byly zaznamenávány denní uzávěrky, zjištěné na základě vyúčtování denních součtů (*Tagessumme*) z hlavní knihy příjmů, předběžné knihy příjmů a hlavní knihy výdajů. Na protilehlé straně byl uveden podrobný rozpis hotovosti v pokladně (*Nachweis des Barbestandes*) v bankovkách, mincích, ceninách a cenných papírech.

Ze systematických účetních knih se ve fondu AM Stará Role dochovala **Věcná kniha obecního rozpočtu – Haushaltssachbuch**, která odpovídala hlavní knize z 1. účetního období, tj. příjmy a výdaje do ní byly zapisovány v rámci jednotlivých rozpočtových kapitol (*Einzelpäne*). Těch bylo celkem 10 (0–9) a byly totožné s hlavními skupinami Porteleho registratury.⁶⁶ Pro školní svaz obcí pro měšťanskou školu (nazývána od 11. 9. 1941 hlavní škola) ve Staré Roli (*Schulverband für Hauptschule*), tvořený obcemi Sedlec, Mezirolí, Děpoltovice, Počerny a Stará Role,⁶⁷ vedl městský úřad vlastní věcné knihy, chronologické účtování však bylo prováděno spolu s obecním fondem ve zmíněných obecních hlavních knihách příjmů a výdajů, které měly zvláštní kolonku pro školní svaz. Jako pomocné sloužily **knihy výběru obecních daní a dávek – Hebelisten für Gemeindesteuern und Gemeindeabgaben** rozepsané podle jednotlivých plátců. Po zaplacení poplatku či daně, byla částka zapsána do příslušné výběrčí knihy a zároveň i pod datem zaplacení do předběžné knihy příjmů. Roční vyúčtování bylo rovněž zaúčtováno do určené kapitoly ve věcné knize obecního rozpočtu. V **Knize úložek – Verwahrbuch**, rovněž rozčleněné do jednotlivých kapitol, byly prozatímne zaúčtovány příjmy, které neměly přijít do žádného z městských fondů, nýbrž byly určeny k pozdějšímu vyplacení jiné osobě, nebo příjmy, jejichž konečné vyúčtování zatím nebylo možné.

Skartace písemností před převzetím do zpracovávajícího archivu: O skartaci před převzetím nejsou ve spisu o fondu dochovány žádné zprávy či úřední záznamy.

⁶⁶ Viz PORTELE, c. d., Vorwort, s. VIII (Hauptübersicht), nebo s. XX.

⁶⁷ O přejmenování školy viz EL NAD 417 1. *Základní devítiletá škola Stará Role (1904–1974)*, Kronika Chlapecké měšťanské školy Stará Role, s. 214, obecně o tom viz ŘEHÁČEK, Karel: *Školství v okrese Žlutice v letech 1938–1945*. In: HOP 2. Ústí nad Labem : UJEP, 1998, s. 130. O obcích tvořících školní svaz pro měšťanskou školu ve Staré Roli viz inv. č. 79.

Ztráty a ničení před převzetím do zpracovávajícího archivu: Ve spisu o fondu se nenalézají žádné zprávy či doklady o jeho ztrátách a ničení. Vzhledem k neúplnému dochování materiálů je lze pouze předpokládat.

Předání fondu do archivní péče: Fond byl převzat do péče tehdejšího Okresního archivu Karlovy Vary v roce 1958 pod přír. č. 283 v rozsahu **16** knih a 1 svazek spisů z let 1895–1942, bez uvedení z jaké instituce, pravděpodobně to bylo MNV Stará Role. Předávací seznam buď nebyl vyhotoven, nebo se nedochoval. Další **2** knihy byly převzaty 18. 11. 1996 pod přír. č. 2010, opět bez údaje z jakého úřadu.

Kdy přesně bylo přijato dalších **30** knih a 7 kartonů spisů nebylo zjištěno, neboť ve spisu o fondu se žádné písemnosti o převzetí archiválií nedochovaly, přírůstkové knihy k nim příslušné zápisy neobsahují a zprávy z generálních inventur, provedených před r. 2001 rozsahy jednotlivých fondů neuvádějí. Pouze v **29** knih a 6 kartonů spisů lze upřesnit, že se tak stalo před listopadem 1992. Tehdy byl pracovníkem SOkA Karlovy Vary Milanem Augustinem vypracován *Seznam písemností fondu Archivu města Stará Role*, obsahující údaje či odkazující na celkem **45** knih (44 v seznamu knih a 1 mezi spisy) a o 6 kartonech spisů. V letech 1992–2001 byla do uvedeného seznamu písemností připsána ještě **1** kniha, nalezená mezi nezjištěnými materiály v SOkA Karlovy Vary.

Obě mapy byly nalezeny až během zpracování fondu – jedna mezi spisy bez vztahu k aktovému materiálu, druhá v EL NAD 900, *Sbírka map a plánů*.

Celkem fond před zpracováním obsahoval 48 knih, 7 kartonů a 2 mapy.

Části fondu nalézající se v jiných archivech resp. archivních souborech: Žádné části nalézající se v jiných archivech či archivních fondech v České republice nebo v zahraničí nebyly zjištěny.

III. Archivní charakteristika fondu

Předcházející evidence, zpracování a delimitace: Před inventarizací se fond nalézal v SOkA Karlovy Vary v rozsahu 46 evidovaných, 2 neevidovaných knih (1 jako rejstřík k pamětní knize a 1 založená mezi spisy – obě zmíněny či na ně odkázáno v Augustinově soupisu) a 6 evidovaných a 1 neevidovaného kartonu (celkem v evidenci 2,40 bm) a 2 neevidovaných map. Do okamžiku inventarizace prošla evidovaná část následujícími zpracováními:

- 1) **2** knihy (Pamětní kniha I. a II. svazek /Městská kronika Stará Role/) byly v letech 1986–1988 spolu s dalšími kronikami měst a obcí okresního archivu popsány pracovníkem SOkA Karlovy Vary PhDr. Antonínem Maříkem podle pokynu Archivní správy MV ČSR, čj. AS/2-1736/86 z 22. 9. 1986, postoupeném všem archivům tehdejšího Západočeského kraje Státním oblastním archivem v Plzni, čj. Sar-1821/41-86 z 28. 10. 1986. Popis byl určen do soupisu obecních kronik uložených v archivech národních výboru ve smyslu požadavku Ústředního muzeologického kabinetu Národního muzea – viz SOkA Karlovy Vary, čj. 271/86-AM-IV/2 z 28. 11. 1988.
- 2) **41** knih a všechen evidovaný spisový materiál (6 kartonů) hrubě uspořádal v roce 1992 pracovník SOkA Karlovy Vary Milan Augustin, přičemž vypracoval *Seznam písemností fondu Archivu města Stará Role* (dat. 23. 11. 1992, uloženo ve spisu o fondu). Do seznamu jím byla poté připsána **1** další kniha, nalezená během let 1992–2001. K údajům o kronikách odkazoval na popis A. Maříka.

V průběhu generální inventury v roce 2001 byly bez dalšího zpracování zaevidovány ve Formuláři pro generální inventuru r. 2001 další 2 knihy, přijaté do SOkA Karlovy Vary v roce 1996 (přír. č. 2010).

Během vypracování inventáře byla evidenčně podchycena 1 kniha (Rejstřík k pamětní knize – I. svazku), která byla dosud zachycena v soupisu A. Maříka, nebyla však považována za samostatnou evidenční jednotku, a nalezeny 1 karton písemností (cca 0, 06 bm) a 1 kniha (sešit) mezi spisovým materiálem fondu – inv. č. 5 – inventář elektrického podniku. Po odevzdání konceptu inventáře k posouzení byl ještě ve fondu *Městský národní výbor Karlovy Vary* objeven svazek v rychlovazači spojených spisů (0, 03 bm), týkajících se regulace Rolavy.

Při pořádání fondu bylo delimitováno 0, 02 bm spisů a 1 kniha (0,01 bm – č. 33 *Seznamu písemností...*) do fondu EL NAD 307 *Místní národní výbor Stará Role*. Další kniha (0,01 bm) z let 1928–1931 patřící Lomnickému těžárstvu Stará Role (č. 14 Augustinova seznamu) byla z fondu delimitována rovněž a uložena do příslušného fondu. Celkově tak ve fondu AM Stará Role zbylo 46 knih a 7 kartonů, které jsou podchyceny tímto inventářem.

Mezi spisy nalezené 3 publikace (pokyny k vedení pamětních knih, Stanovy fy. Starorolský porcelán a seznam hledaných zajatců z 1. světové války (*Kriegsgefangenen-Suchliste*) – dohromady 0, 01 bm) byly zařazeny do knihovny SOkA Karlovy Vary pod př. č. 17967–17969, kde jsou přístupné pomocí katalogizačního programu Clavius.

Celkem bylo během inventarizace delimitováno 0, 05 bm materiálu, z toho do fondu *Místní národní výbor Stará Role* 0,03 bm.

Před zpracováním byl rozsah fondu uváděn jako 2, 40 bm, zpracovaný však měří pouze 1, 96 bm. Rozdíl 0, 43 bm i se započtením nálezů (+ 0, 03 + 0, 06 bm), delimitace (– 0, 05 bm) a skartace (– 0, 01 bm) výsledně 0, 46 bm byl způsobem pravděpodobně pouze odhadem stanovenou metráží nezpracovaného fondu (jen podle kartonů), nikoliv změřením jejich skutečného obsahu.

Pořádací metoda: Jako pořádací systém skupiny II. Úřední knihy a rukopisy (listiny se ve fondu nedochovaly) byl zvolen systém použitý v inventáři knih města Horní Slavkov pro období po roce 1850, neboť se podle názoru zpracovatele jevil nejvíce vhodným i pro fond archivu města Stará Role.⁶⁸ 2. oddíl tohoto schématu (Knihy majetkové a hospodářské) byl pouze precizován rozdělením na skupinu 2a. Knihy zachycující vlastní obecní majetek a hospodářství a skupinu 2b. Knihy zaznamenávající všechn majetek v katastru obce tj. nejen obecní, ale i dalších subjektů (organizací a fyzických osob ve městě).

Spisy po roce 1850 byly inventarizovány podle jednotného aktového plánu, vypracovaného na základě desetinného systému. Ve Staré Roli byl používán v od března 1933 do podzimu 1940 a z tohoto období pochází rozsahem nejvíce (cca 90%) spisového materiálu. Věnovat práci tvorbě samostatných skupin celkem 4 ostatních používaných systémů (1. signaturního období a bez signatur (pouze s čísly jednacími) před a bez signatur i čísel jednacích a Porteleho po jednotném aktovém plánu, to celé pouze pro zhruba 10 % spisů, by nebylo efektivní. Zároveň by pak muselo dojít k rozdělení rychlovazači (mapami) svázaných celků půjček, pojistek a regulace Rolavy, obsahujících spisy od 20.–30. let do roku

⁶⁸ Viz VLASÁK, Vladimír: *Archiv města Horního Slavkova*. Úřední knihy (1509)–1945. Jindřichovice : Okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích, 1986 /strojopis/ (Inventáře a katalogy fondů Okresního archivu Sokolov se sídlem v Jindřichovicích), s. 36–38.

1941–1945. Oddělovat od sebe takto organicky vzniklé soubory spisů, plynule postihujících vývoj jednotlivých agend, do různých skupin by inventární seznam nadbytečně komplikovalo.

Na začátku inventarizace bylo ze spisového materiálu pouze zřejmé, že jeho většina byla původcem registrována podle desetinného systému, samotný registraturní plán však nebyl dochován. Proto byl při jeho rekonstrukci použit Registraturní a Aktový plán města Planá (*Registratur und Aktenplan des Bürgermeisteramtes der Stadt Plan*), pocházející ze stejného roku – 1933, kdy byl zaveden jednotný aktový plán ve Staré Roli. Tento plán po drobných úpravách některých souhrnných názvů jednotlivých skupin a změně významu jedné signatury (sig. 684) zcela odpovídal registraturnímu systému používanému v městském úřadu ve Staré Roli.

Úskalí aplikace jednotného aktového plánu na všechny spisový materiál spočívalo v tom, že, jak bylo v předcházející kapitole řečeno, podmínky totalitní nacistické diktatury a válečné období vytvářely specifické agendy, jejichž vystižení nejlépe vyhovoval ve Staré Roli od roku 1942 používaný systém Porteleho. K rozhodnutí zpracovat tyto písemnosti podle jednotného aktového plánu, užívaném v podmínkách demokratické republiky, přispěl obsah několika málo dochovaných spisů z pomnichovské doby. Jejich agenda se dala do zvoleného systému bez problému zařadit, často byla stejná jako v předcházejícím období a její spisy proto sám původce spojil do jednotných celků, v nichž se písemnosti z různých registraturních systémů pouze liší svou signaturou (např. spisy se značkou jednotného aktového plánu pro půjčky – 913/reg jsou v rychlovazacích svázané spolu s mladšími spisy téže agendy s Porteleho signaturou 915/2).

Ne u všech spisů, vzniklých v registraturním období jednotného aktového plánu (1933–1940), mohla být signatura, původně přiřazená v kanceláři původce, během inventarizace zohledněna. V několika případech byly písemnosti vzhledem ke svému obsahu původcem označeny chybně a při respektování těchto signatur během inventarizace by byla daná složka zařazena do skupiny, kam obsahově nepatří. Například inv. č. 35 – výjimečná úprava dluhů skupiny C, má původní signaturu 913, nejedná se však přímo o půjčky, které tato signatura označuje, nýbrž o skupinu 916. (subvence, dary, příděly, úprava dluhů), proto byla daná složka přiřazena sem, kam byly původcem správně zařazeny již úpravy dluhů skupiny A a B.

Během zpracování byly mezi materiály fondu nalezeny písemnosti starorolského podnikatele Andrease Kretschmanna z 1. poloviny 19. století. – geometrický plán s jeho plánovanými stavbami z r. 1810 a listina o převodu dominikálních pozemků s domem čp. 55 na jeho osobu. Správně by patřily do jeho osobního fondu, vytvářet jej kvůli uvedeným 2 jednotlivinám by však nebylo praktické. Proto byly ponechány v Archivu města Stará Role, listina ve složce inv. č. 30 – přílohy k pamětní knize, u níž byla původně nalezena, geometrický plán jako inv. č. 83 v oddíle Mapy a plány. Podobně tomu bylo i v případě materiálů dalších 2 osob a odznaků ze slavností pořádaných ve Staré Roli, nalezených mezi přílohami k pamětní knize (uloženy rovněž v inv. č. 30).

Při pořádání skupiny IV. Účetní materiál, byly účetní knihy rozděleny na dvě účetní období podle dvou odlišných systémů, které byly během nich používány. V jejich rámci pak byly knihy rozříděny podle typů účtování (časového či systematického), přičemž byla zohledněna i příslušnost dané knihy k jednotlivým městem spravovaným fondům (obecnímu, školnímu, chudinskému). Toto členění odpovídá dobové odborné literatuře a právním normám, upravujícím účetnictví měst a obcí (viz výklad o účetních knihách v předcházející kapitole, odstavci Registraturní systém před zpracováním).

Při tvorbě inventárních záznamů u knih, které jsou všechny dochovány z doby po r. 1850, byl plný regist, vycházející ze Základních pravidel pro zpracování archivního materiálu (SAP X/1960, č. 2, s. 228), použit pouze u knih zvláštního formátu či poškozených, u ostatních knih je uveden pouze jejich popis a název v originálu, jak to dovoluje Metodický návod pro vyhotovování a vnější úpravu archivních pomůcek v SOA Plzeň, čj. Sar-2613/99-61, s. 6.

Pokud kniha obsahovala oddělené záznamy dvou různých agend, byla jí přiřazena 2 inventární čísla a pod nimi každá agenda zvlášť popsána, přičemž samotné číslo knihy je stejné pro obě inventární čísla (ve fondu inv. č. 73 a 74 = kniha č. 38). Inventární jednotka je nejnižší obsahová jednotka v archivním fondu, nemůže jí tudíž být fyzická jednotlivina, v daném případě svazek knihy (tj. evidenční jednotka), pokud v něm jsou zachyceny dva rozdílné obsahové, na dvou zvláštních místech knihy zaznamenané celky (agendy).⁶⁹ Zvolený systém umožňuje jednoduchou a logickou orientaci a jeví se, zvláště při citaci či odvolání se na příslušný dokument s pomocí inventárních čísel, jako méně komplikovaný než, jak to stanoví zmíněný metodický návod Sar-2613/99-61 na s. 6, použití jednoho společného inventárního čísla pro obě agendy a následný popis obsahu druhé agendy knihy na dalším místě bez nového inventárního a evidenčního čísla pouze s odkazem na předchozí zařazení. Inspirací pro zvolený postup bylo stejné řešení tohoto problému v případě inventarizace knih Archivu města Horní Slavkov.⁷⁰

Časové rozpětí (datece) fondu bylo stanoveno (1787) 1810–1945 (1988). První údaj v závorce je uveden proto, že nejstarší písemnost z roku 1787 se dochovala ve strojopisném opisu (inv. č. 30). Pamětní zápis o vybudování hřbitova z roku 1890 se ve fondu dochoval pouze v opise z roku 1988 (inv. č. 23 – originál byl po pořízení opisu zazděn zpět do zdi hřbitovní kaple, kde byl v uvedeném roce nalezen), odtud horní časový mezník v závorce.

Přibližné časové zařazení písemností, jejichž přesnou datací se nepodařilo zjistit, je uvedeno v hranatých závorkách.

U spisů inv. č. 33 – Půjčky u Penzijního spolku německých spořitel a knih inv. č. 7, 8, 66, 67, 69, 71–73 bylo pokračováno v zápisech a vedení agendy i v období místního národního výboru (na počátku jako místní správní komise), nástupnické organizace po městském úřadu – odtud jejich časový přesah do doby po zániku původce (uvedené spisy svázané s předcházejícími v rychlovazači). Na tuto skutečnost je upozorněno jak u těchto položek v inventárním soupisu, tak i ve spisu o fondu Místní národní výbor Stará Role.

Vnitřní skartace: Během zpracování bylo vyskartováno 0,01 bm. Jednalo se většinou o podkladové účetní poznámky, ojediněle o duplicitní záznamy z různých jednání a torzovitý materiál (seznamy přijatých odběrných lístků na obuv ze srpna z r. 1940) – viz Protokol o vnitřní skartaci provedené při pořádání fondu Archiv města Stará Role, čj. 652/04-Ca-41.3.

Kategorizace fondu: Archiváliemi I. kategorie jsou inv. č. 9 a 10 (Pamětní kniha – I. a II. svazek).⁷¹ Ostatní materiál fondu jsou archiválie II. kategorie.

⁶⁹ viz Základní terminologie vztahující se k evidenci NAD a k archivním pomůckám, čj. AS/1-2882/98, s. 2. Z logiky věci je jasné, že v případě svazku knihy, uvedeného ve zmíněné Základní terminologii... jako příklad u definice inventární jednotky, je míněn svazek s jednou, nikoliv dvěma či více vedenými agendami a nelze jej tudíž dogmaticky uplatňovat na všechny případy.

⁷⁰ Viz VLASÁK, c. d., s. 38. *Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu*. In: SAP X/1960, č. 2, s. 228 (inventarizace knih archivů měst a obcí) problematiku dvou či více správních agend vedených v jedné knize neřeší.

⁷¹ Viz zák. č. 499/2004 Sb. – § 20, odst. 1–2, a Příloha 3, odst. 2.t. (s. 9776).

Fyzický stav fondu: Fond je zachován v dobrém fyzickém stavu, pouze několika knihám chybí desky (inv. č. 3, 5) a v jedné z nich (inv. č. 67) je vytrhána část listů (fol. 12–70). Napadena plísň nebo poškozena hmyzem či hlodavci není žádná část fondu.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Možnosti využití archiválií: Neúplně dochovaný materiál fondu umožňuje studium těchto témat:

- 1) Raabizace na panství Děpoltovice z 24. 5. 1791 (inv. č. 30)
- 2) Finanční hospodaření města v obd. 30. let – 1945 a hospodářská situace města za velké hospodářské krize a problémy se zadlužeností v obd. 30. let – 1945 (inv. č. 32–35, 47–82).
- 3) Působení Konzumního a spořitelního spolku „Vorwärts“ ve Staré Roli (inv. č. 20).
- 4) Historie Staré Role v letech 1850–1932 /průmysl, výstavba, správa, školy, spolky, proces přeměny někdejší poddanské vesnice v moderní město, jedno z průmyslových center porcelánového průmyslu/ (inv. č. 9–11).
- 5) Velké stavební akce města v meziválečném období – vodovod (inv. č. 11, inv. č. 35 – úprava dluhů skupiny C, inv. č. 40), úprava koryta potoka Rolavy (inv. č. 22).
- 6) Odborné školství pro porcelánový průmysl, úsilí o zřízení keramické odborné školy v letech 1911–1921 (inv. č. 26, 38).
- 7) Genealogické studie (inv. č. 1–4).

Významné dokumenty a materiály:

- Inv. č. 2 – Obecní matrika O–Z (1901–1941) Obsahuje zápisy podle příjmení, dochován je bohužel pouze díl O–Z. Informace o hlavě rodiny i rodinných příslušnících, údaje o datu a místě narození, sňatku a přijetí do obce (rubrika *Zuwachs*), poznámky o úmrtí a sňatku spojeném s odstěhováním z obce (rubrika *Abgang*), popř. poznámka o původní domovské obci (rubrika *Anmerkung*).
- Inv. č. 9–11 – Pamětní kniha Staré Role I.+II. sv. + Rejstřík pro I. svazek. Hodnotný pramen s hojným obrazovým materiálem (vlepené dobové fotografie a pohlednice), založený mj. na výtazích z dnes již nedochovaných pramenů (zápisy ze schůzí rady a zastupitelstva) a dobového tisku (Karlsbader Badeblatt), bohužel pouze do roku 1932, další svazky se nedochovaly.
- Inv. č. 30 – Smlouva správy panství Děpoltovice s poddanskými vesnicemi (včetně Staré Role) o provedení raabizace z r. 1791, opis z r. 1921.

V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky

Inventář zpracoval: Petr Cais.
Doba zpracování inventáře: 1. 7. – 29. 10. 2004.
Archiv: Státní okresní archiv Karlovy Vary.

Datum dokončení čístopisu: 13. 5. 2005

Petr Cais

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Archivní materiály

SOkA Karlovy Vary, EL NAD 1, *Okresní úřad Karlovy Vary*, inv. č. 230.

SOkA Karlovy Vary, EL NAD 307, *Místní národní výbor Stará Role*, Kronika města Staré Role.

SOkA Karlovy Vary, NAD 417 1. *Základní devítiletá škola Stará Role (1904–1974)*.

SOkA Tachov, EL NAD 257, *Archiv města Planá*, sig. 147/1.

Tištěné či na internetu přístupné prameny a edice

Administratives Gemeindelexikon der Čechoslovakischen Republik. I. Teil – Böhmen, Prag 1927.

Codex diplomaticus et epistolarius Regni Bohemiae. Sv. III/3 – Acta spuria et additamenta inde ab anno MCCXXXI usque ad annum MCCXL. Olomouc : Univerzita Palackého, 2000.

Berní rula 2. Popis Čech r. 1954. Praha : SPN, 1953.

Deutsche Gemeindeordnung vom 30. Januar 1935, přístupné na:

www.verfassungen.de/de/de33-45/gemeindeordnung35.htm

(Allgemeines) Reichs-Gesetz- (und Regierungs-)Blatt für das Kaiserthum Oesterreich. Ročníky 1849, 1854.

Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen, Prag 1913.

Reichsgesetzblatt. Teil I. Jahrgang 1938. Zweites Halbjahr. Berlin: Reichsministerium des Innern, Reichsverlagsamt.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich. Ročníky 1854, 1860.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Ročníky 1919, 1921, 1922, 1927, 1935.

Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Loketsko. Praha : SÚA, 1993.

Das Sudetenbuch 1940. Zweiter Teil des Buches – Alphabetisches Verzeichnis der politischen Gemeinden im Reichsgau Sudetenland (Ortsbuch) mit dazugehörigen Ortsteilen. Teplitz-Schönau : Wächter Verlag, [1940],

Das Sudetenbuch 1941. Erster Teil des Buches – Alphabetisches Verzeichnis der politischen Gemeinden im Reichsgau Sudetenland (Ortsbuch) mit dazugehörigen Ortsteilen. Bad Teplitz-Schönau : Wächter Verlag, [1941],

Verordnungsblatt für den Reichsgau Sudetenland [1941]. Nummern 1 bis 39. Reichenberg : H.

Winkler & Co., 1941.

Literatura

Adressbuch des Sprengels der Handels- und Gewerbekammer in Eger (Čechoslovakei). Karlsbad : K. Ullmann & Co., [1922].

Berní rula. Sv. 2 – Popis Čech. Zprac. Karel Doskočil. Praha : SPN, 1953.

Geschäfts-Ordnung für die Erledigung der Gemeinde-Angelegenheiten im selbständigen Wirkungskreise. Druck: Bodenbach : Gärtner u. Co., [1922].

GNIRS, Anton, *Topographie der historischen und kunstgeschichtlichen Denkmale in dem Bezirke Karlsbad (Prag 1933)*. München : R. Oldenbourg Verlag, 1996.

GÖRNER, Josef: *Německá terminologie z doby nacistické okupace*. In: Sborník archivních prací. Ročník XV (1965), č. 2, s. 173–228.

HAEMMERLE, Heinrich, *Handbuch für die Gemeinden über den selbständigen und*

- übertragenen Wirkungskreis der Gemeinden und die Organe zur Ausübung desselben.* 4. verb. u. verm. Aufl. Wien, Manz'sche k.k. Hofverlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1881.
- Hauenštejn. Horní Hrad (text: L. Zeman, K. Drhovský, M. Štěpánek, P. Palacký). Plzeň : České hrady, 2003.
- HEMMERLE, Rudolf: *Sudetenland. Wegweiser durch ein unvergessenes Land.* Augsburg : Bechtermünz Verlag im Weltbild Verlag, 1996.
- JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945.* Praha : SPN, 1989.
- KLIMENT, Josef, *Obecní zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.* Praha : Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936.
- Kommunales Jahrbuch für die Tschechoslowakische Republik 1931. Rudolf Lodgmann (Hrsg.). Verband der deutschen Selbstverwaltungskörper in der Tschechoslowakischen Republik, [1931].
- Krušné hory – Karlovarsko. Porolaví, Jáchymovsko, Klínovec. Turistická mapa. 2. vyd. (aktualizovaný dotisk), Praha : Klub českých turistů, 2002 (Edice Klubu českých turistů, č. 4).
- KÜHNL, Josef, *Geschichte der Stadt Schlackenwerth, der ehemal. Residenz der Herzoge von Lauenburg und der Markgrafen von Baden, mit Berücksichtigung der Umgebung.* Schlackenwerth : Stadtgemeinde Schlackenwerth, [1923],
- LENHART, Jos. Joh., *Fortsetzung der Memorabilien Karlsbads vom Jahre 1840 bis Ende 1858.* Prag, 1860.
- LOEW, Ant. C., *Kurzgefasste aber vollständige Chronik der weltberühmten Cur- und Badestadt Karlsbad seit deren Entstehung bis auf unsere Tage.* Karlsbad : Hans Feller, 1874.
- MACKOVÁ, Marie, *K úřadování a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu.* In: Archivní časopis. Roč. 49 (1999). Praha : Archivní správa MV ČR, 1999, s. 235–240.
- MARTÍNEK, Zdeněk, *Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu.* In: Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce. Praha : Archivní správa MV ČR, 2000 (vnitřní směrnice čj. AS/1-284/2000 z 31. 1. 2000).
- Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen. Prag : Statthalterei-Buchdruckerei, 1913.
- PORTELE, Theodor: *Akten-Plan für die Gemeindeverwaltungen des Sudetengauges.* Stuttgart : R. Boorberg Verlag, 1939, 235 s.
- Porzellanfabriken in Böhmen 1791–1945. München : Sudetendeutsches Archiv; Benediktbeuern : Riess-Druck und Verlag, 1990.
- PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách. Díl III. – M–Ř.* Praha, 1951.
- ŘEHÁČEK, Karel: *Školství v okrese Žlutice v letech 1938–1945.* In: HOP 2. Ústí nad Labem : UJEP, 1998.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady zámky a tvrze království Českého. XIII. díl – Plzeňsko a Loketský.* Praha : F. Šimáček, 1905.
- SCHALLER, Jaroslaus, *Topographie des Königreichs Böhmen. 2. Theil – Elbogener Kreis.* Prag, 1785.
- SCHREIBER, Rudolf, *Der Elbogener Kreis und seine Enklaven nach dem Dreissigjährigen Kriege.* Prag, 1935.
- SOMMER, Johann Gottfried, *Das Königreich Böhmen statistisch-topographisch dargestellt.*

15. Band – Elbogner Kreis. Prag : Friedrich Ehrlich, 1847.
- SOUKUP, Josef V., *Účetní knihy obecní*. In: Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře. Vyd. Jaroslav Flögel. Praha : 1931, s. 637–679.
- Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. díl – P–S. Praha : Libri, 2003.
- ÚLOVEC, Jiří, *Bývalá panská sídla v Přemilovicích, Otovicích a Dalovicích*. In: HSK III. Karlovy Vary : SOKA, 1995, s. 23–78.
- VRBATA, Jaroslav, *Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945*. In: Sborník archivních prací. Ročník XII (1962), č. 2. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, Orbis, 1962, s. 45–67.
- VYKOUPILOV, Libor, *Slovník českých dějin*. Brno : Georgetown, 1994 (Co nás spojuje, sv. 2). Zevrubný popis rozdělení země Království Českého, [Praha, 1854].
- Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu. In: Sborník archivních prací. Ročník X (1960), č. 2, s. 218–310.

Tiskem nevydané práce:

- STRÁNSKÝ, Rudolf – BOKOVÁ, Zdenka: *Okresní úřad Karlovy Vary*. Karlovy Vary : Okresní archiv v Karlových Varech, 1969 /strojopis/ (Inventáře a katalogy fondů Okresního archivu v Karlových Varech).
- VLASÁK, Vladimír: *Archiv města Horního Slavkova*. Úřední knihy (1509)–1945. Jindřichovice : Okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích, 1986 /strojopis/ (Inventáře a katalogy fondů Okresního archivu Sokolov se sídlem v Jindřichovicích).

Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk

AM	archiv města
BR 2	Berní rula 2. Popis Čech r. 1954 (viz seznam literatury)
EL NAD	evidenční list národního archivního dědictví
c. d.	citované dílo (v předcházejících poznámkách)
ČR	Česká republika
ČSR	Česká socialistická republika
HOP 2	Historie okupovaného pohraničí, 2. sv.
HSK	Historický sborník Karlovarska
MNV	místní národní výbor
MSK	místní správní komise
MV	ministerstvo vnitra
NAD	národní archivní dědictví
NOZ	německé obecní zřízení = Deutsche Gemeindeordnung vom 30. Januar 1935.
NSDAP	Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei – Národně socialistická německá dělnická strana
odst.	odstavec
OkÚ	okresní úřad
OZ	obecní zřízení
pozn.	poznámka

ř. z.	Všeobecný zákoník říšský a věstník vládní pro císařství Rakouské = Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Oesterreich = Zákoník říšský pro císařství Rakouské = Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich
s.	strana
SAP	Sborník archivních prací
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
SPN	Státní pedagogické nakladatelství
SÚA	Státní ústřední archiv
sv.	svazek
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
z. z.	Zákoník zemský království Českého

Příloha č. 3: Seznam starostů obce a města Staré Role v letech 1850 – 1945

Pro dobu obecní a městské samosprávy od roku 1850 do roku 1945 lze ve Staré Roli doložit tyto starosty.⁷²

Josef Lorenz (poslední obecní rychtář, jako starosta poprvé zmíněn v roce 1856, ve funkci do své smrti r. 1859)

Josef Schwengsbier (1859– poč. 70. let 19. stol.?)

Johann Rohm (poč. 70. let. 19. stol. /poprvé zmíněn v r. 1873/–1883?)

Rudolf Kohlert (1883–1886)

Karl Reimer (1886–1889).

Josef Plass (1889–1895)

Rudolf Kohlert (1895 – až do své smrti 17. 6. 1898)

Anton Glaser (1898–1899)

Josef Dutz (1899–1909)

Julius Harzer (1909–1911)

5ti členná správní komise (1911–1912)⁷³

Josef Dutz (1912–1918)

Ludwig Moder (1918–1919)

Wenzel Lorenz (1919–1921)

August Pecher (1921– až do své smrti 17. 1. 1930)

Josef Möser (1930–1932)

Josef Dörfl (1932–1934)

Josef Möser (1934–1938)

Karl Schreiter (po 4. 10. 1938 – 31. 8. 1939, komisařský starosta)

Artur Kraus (1939–1945)

⁷² Do roku 1932 seznam vytvořen na základě údajů z kroniky (inv. č. 9–11), pro další léta na základě podpisů v úředním materiálu.

⁷³ Komisi jmenovalo místodržitelství, poté co 25. 7. 1911 rozpustilo obecní zastupitelstvo pro ochromení jeho činnosti bojkotem zasedání sociálními demokraty a německými nacionály kvůli jejich sporu s představitelem křesťanských sociálů Josefem Behrem – viz inv. č. 9 (Pamětní kniha, I. sv.), s. 225.

Příloha č. 4: Registrurní přehled dochovaných písemností fondu Archiv města Stará Role

Označení skupiny **– Inv. č.**

I. Úřední knihy a rukopisy

A) Knihy po roce 1850

1. Knihy evidenční	– 1–4
2. Knihy majetkové a hospodářské	
a) vlastní obecní majetek a hospodářství	– 5–6
b) majetek a hospodářství obce a dalších subjektů	– 7–8
3. Ostatní knihy (kroniky)	– 9–11

II. Spisový materiál

Po roce 1850

A) Spisy

1. Politické zřízení a správa

10. Státní zřízení	
101. Prezident republiky	– 12
11. Zemské zřízení	
110. Všeob. – vyhlášky zemských orgánů	– 13
13. Okresní zřízení a správa	
130. Všeob. – vyhlášky okresních orgánů	– 14
14. Obecní zřízení	
141. Územní rozsah, hranice a název obce	– 15
146. Obecní zaměstnanci	– 16
15. Volby	
151. Volby do zastupitelských sborů	– 17

2. Bezpečnost a vojenství

21. Bezpečnostní policie	
212. Trestní listy	– 18
24. Vojenské záležitosti	
242. Vojenská služba	– 19

3. Stavební záležitosti, doprava, ulice, vodstvo

30. Stavební záležitosti	
301. Povolování staveb, kolaudace	– 20
301/206. Povolování staveb, kolaudace/
Naturální vyživovací stanice	– 20
34. Obecní ulice, cesty	
344. Kanalizace	– 21
37. Vodstvo	
374. Úprava toků řek, stavidla, jezy	– 22

4. Zdravotnictví, zvěrolékařství

42. Pohřební záležitosti	
422. Hřbitovy	– 23

45. Potravinová policie	
451. Kontrola cen, označování zboží	– 24
6. Náboženství, manželství, matriky, umění , věda	
 školy, lidová osvěta, historie a pamětní kniha	
62. Matriční záležitosti	
623. Opravy matrik, dodatečné zápisy	– 25
63. Vysoké, střední, odborné školy	
633/634. Odborné školy/Živnostenské	
a obchodní pokračovací školy	– 26
66. Muzea, knihovny, archivy, uměl. sbírky a ústavy	
664. Archivy	– 27
67. Pomníky, památky a pamětní desky	
673. Pomníky	
673/1 Pomníky padlým ve světové válce	– 28
68. Lidová osvěta, historie, a pamětní kniha	
682. Přednášky	– 29
684. Historie a pamětní kniha	– 30
7. Státní občanství, domovská příslušnost,	
 sčítání lidu, chudinská a sociální péče	
70. Státní občanství, domov. příslušnost, sčítání lidu	
701/702. Státní občanství/Domovská	
příslušnost	– 31
9. Majetek obce, obecní podniky a ústavy,	
 finanční hospodaření	
91. Finanční hospodaření obce	
910. Všeobecně	– 32
913. Půjčky obce	– 33
914. Fondy a nadace	– 34
916. Subvence, dary, úprava dluhů	– 35
916/917. Subvence, dary, příděly,	
regulace dluhů/Obecní rozpočet	– 35
93. Vlastnictví budov a pozemků	
932. Využití (nájmy a činže)	– 36
933. Domovní daně, pojištění domů	– 37
934. Koupě a prodeje domů	– 38
936. Koupě a prodej pozemků	– 39
95. Obecní podniky a ústavy	
958. Vodárna, vodovod	– 40
96. Obecní podniky a ústavy – pokračování	
968. Lázně	– 41
97. Záležitosti pozemkových knih města, pojištění, práce	
a dodávky pro město, vymáhání měst. pohledávek	
971. Záležitosti pozemkových knih obce	– 42
972. Pojištění	– 43
973. Práce a dodávky pro město	– 44

99. Vlastnictví movitých předmětů, zástavy
a exekuce majetku.
991. Prodej a ochrana movitých předmětů
ve vlastnictví města – 45
- 932/993. Využití (nájmy, činže)/Zástavy,
exekuce majetku, nucené dražby,
úpadek, konkurzy, vyrovnání – 46

III. Účetní materiál

Po roce 1850

A) Účetní knihy

1. účetní období (do 31. 3. 1940)

a) Účetní knihy všech fondů města (strazza) – 47

b) Účetní knihy obecního fondu

1. Knihy časového účtování

Pokladní deníky – 48–50

Ostatní knihy časového účtování – 51

2. Knihy systematického účtování

a) Hlavní knihy – 52–54

b) Pomocné hlavní knihy – 55

c) Účetní knihy ostatních městských fondů

1. Chudinský fond – 56–57

2. Školní fond – 58–59

2. účetní období (od 1. 4. 1940)

a) Knihy časového účtování (Zeitbücher)

1. Předběžné knihy příjmů (Vorbücher) – 60–62

2. Hlavní knihy výdajů a příjmů – 63–67

3. Knihy denních uzávěrek – 68–69

b) Knihy systematického účtování

1. Berní a poplatkové knihy

a) Daně – 70–71

b) Obecní dávky – 72–74

c) Nájem z obecních bytů – 75

2. Věcné knihy rozpočtu

a) Obecní rozpočet – 76–78

b) Rozpočet školního svazu – 79–81

3. Kniha úložek – 82

IV. Ostatní materiál

A) Mapy a plány – 83–84

INVENTÁRNÍ SEZNAM

I. ÚŘEDNÍ KNIHY A RUKOPISY**A/ Knihy po roce 1850****1) Knihy evidenční**

1	Přihlašovací kniha (zázpisy podle jednotlivých čp.)	1895–1943	K 1
2	Obecní matrika O–Z (zázpisy podle příjmení) (na desce: O – Z)	1901–1941	K 2
3	Prvotní daňový seznam, odd. I. Fyzické osoby (podle jednotlivých čp.) (Urliste 1940, Abteilung I. Natürliche Personen) něm., 42x56 cm, vazba stržena a nedochovala se	1940	K 3
4	Prvotní daňový seznam, odd. I. Fyzické osoby (podle jednotlivých čp.) (na desce: Urliste J. 1943)	1943	K 4

2) Knihy majetkové a hospodářské**a) vlastní obecní majetek a hospodářství (knihy hospodaření věcného)**

5	Inventář nástrojů a přístrojů Elektrického podniku obce Stará Role (Inventar über Werkzeuge u. Apparate des Elektrizitäts-Unternehmen der Gemeinde Alt-Rohlau) něm. 29x42 cm, sešit bez desek	1925–1940	K 5
6	Inventář veškerého obecního majetku (Inventar des gesamten Gemeindevermögens der Gemeinde Altrohrlau) něm. 47x49,5 cm, vazba poloplátěná	1927–1932	K 6

b) majetek a hospodářství obce a dalších subjektů

7	Parcelní protokol (v zápisech pokračováno i v období MNV) (Parzellen-Protokoll der Gemeinde Altrohrlau)	1923–1953	K 7
8	Rejstřík k parcelnímu protokolu (v zápisech pokračováno i v období MNV)	[1900–1953]	K 8

3) Ostatní knihy

9	Pamětní kniha, I. svazek – 1. díl (všeobecná část), 2. díl (chronologická část, léta 1100–1926) (Gemeinde-Gedenkbuch, na desce: Gedenkbuch der Stadtgemeinde Altrohrlau, 1. Band)	1920–1930	K 9
---	---	-----------	-----

Archiv města Stará Role (1787) 1810–1945 (1988)

<u>Inv. č.</u>	<u>Sign.</u>	<u>Název</u>	<u>Čas. rozsah</u>	<u>Č. knihy</u>
10		Pamětní kniha, II. svazek – léta 1927 – 29. 9. 1932 (Gemeinde-Gedenkbuch, na desce: Pamětní kniha Staré Role II)	[1927–1932]	K 10
11		Rejstřík k pamětní knize – I. svazku (na desce: Inhaltsverzeichnis zum Gemeindegedenkbuch)	[1931]	K 11

II. SPISOVÝ MATERIÁL

Po roce 1850

A/ Spisy

1. Politické zřízení a správa

10. Státní zřízení

12	101	Prezident republiky – úmrtí bývalého prezidenta T. G. Masaryka (smuteční zasedání zastupitelstva, kondolence města)	1937	1
----	-----	---	------	---

11. Zemské zřízení

13	110	Vyhlášky zemských orgánů (mj. o zákazu nošení stejnokrojů politických stran z 16. 9. 1938)	1938	
----	-----	--	------	--

13. Okresní zřízení a správa

14	130	Vyhlášky okresního hejtmána a vládního rady a policejního ředitele (mj. během zářijové krize r. 1938 – stanné právo ad.)	1931–1938	
----	-----	--	-----------	--

14. Obecní zřízení a zaměstnanci

15	141	Německý úřední název města	1935	
16	146	Přijetí správce domu čp. 208 ve vlastnictví obce	1918	
		Kondolence a smuteční oznámení vydaná městským úřadem k úmrtí zaměstnanců města (August Pecher – starosta; Anton Pilz – kronikář)	1930–1936	
		Kolektivní úrazové pojištění městských zaměstnanců	1935–1943	
		Soupis zaměstnanců městského úřadu a jejich působnosti za účelem kontroly efektivního válečného nasazení (mj. Plán rozdělení kompetencí městské správy Stará Role)	1942–1943	

15. Volby

17	151	Volby do zastupitelských sborů (mj. Obecní volby 11. 19 1932; volby do okresního a zemského zastupitelstva 26. 5. 1935; doplňovací volby do říšského sněmu 4. 12. 1938 – seznamy kandidátů, korespondence, výzvy, volební lístky)	1932–1938	
----	-----	---	-----------	--

2. Bezpečnost a vojenství

21. Bezpečnostní policie

18	212	Trestní listy – písmena B–F, G–H	1894–1940	
----	-----	----------------------------------	-----------	--

Inv. č.	Sign.	Název	Čas. rozsah	Karton
		Trestní listy – písmena I–L, M, N, P, R–U	1899–1939	2
		Trestní listy – písmena V, W, Z	1903–1939	3
		24. Vojenské záležitosti		
19	242	Vojenská služba – výzva k dokončení, určená sudetoněmeckým brancům po záboru pohraničí	1938	
		3. Stavební záležitosti, doprava, ulice, vodstvo		
		30. Stavební záležitosti		
20	301	Stavby soukromých osob ve Staré Roli (mj. 4 plány)	1908–1942	
	301/206	Stavební počiny spolku Konsum- und Sparverein „Vorwärts“ (mj. 5 plánů)	1911–1934	
	301	Stavba obecních domů čp. 386 a 387 ve Staré Roli	1923–1925	
		Odstranění nehygienických a neestetických dřevěných krámků	1938	
		34. Obecní ulice, cesty, kanalizace		
21	344	Kanalizace – stavba kanálu na pozemku ČSD	1931–1933	
		37. Vodstvo		
22	374	Úprava koryta (regulace) řeky Rolavy (Rohlauregulierung) – stavební práce, žádosti o subvence (mj. 5 plánů)	1930–1941	
		4. Zdravotnictví, zvěrolékařství		
		42. Pohřební záležitosti		
23	422	Pamětní zápis (<i>Gedenkschrift</i>) z 14. 11. 1890 o vybudování hřbitova ve Staré Roli a s dalšími informacemi (mj. statistické údaje, složení obecního zastupitelstva, stavba mostu přes Rolavu, spolky ve Staré Roli) (opis)	(1890) 1988	4
		45. Potravinová policie		
24	451	Vyhláška městského úřadu o platbě daní, zamezení zvýšení cen a o kursu přepočtu československých korun na říšské marky po připojení Sudet k Německu	1938	
		6. Náboženství, manželství, matriky, umění, věda, školy, lidová osvěta, historie a pamětní kniha		
		62. Matriční záležitosti		
25	623	Opravy v domovské matrice	1900–1941	

63. Vysoké, střední a odborné školy

- 26 633/634 Úsilí obce o zřízení odborné keramické školy pro porcelánový průmysl (*keramische Fachschule für Porzellanindustrie*) ve Staré Roli (mj. založení Živnostenské pokračovací školy ve Staré Roli a jejího odborného oddělení pro porcelánový průmysl jako výsledek jednání) 1911–1921
4

66. Muzea, knihovny, archivy, umělecké sbírky a ústavy

- 27 664 Žádost Odborného svazu absolventů Státní odborné školy pro porcelánový průmysl v Karlových Varech 3 (keramická škola v Rybářích) o povolení bádání v městském archivu 1934

67. Pomníky, památky a pamětní desky

- 28 673/1 Popis pomníku padlým v 1. světové válce ve Staré Roli 1937

68. Lidová osvěta, historie a pamětní kniha

- 29 682 Pokračovací kurzy pořádané spolkem Deutschvölkische Vereine Altrohlaui 1910–1911

- 30 684 Přílohy k pamětní knize – I. a II. sv. (mj. pohlednice – 3ks /např. porcel. manufaktura Ch. Ahrenfeld/; fotografie – 4ks /budovy ve městě, novostavba městského úřadu [1924]/; jednotliviny z písemných pozůstalostí obyvatel města /Andreas Kretschmann – převod vlastnictví dominikálních pozemků s domem čp. 55, Anna Zettlová, August Pecher – úmrtní oznámení rodiny/; pamětní odznaky z růz. slavností, pořádaných ve Staré Roli – 2 ks; ostatní ilustrační mater. /např. ukázky úředních formulářů, poukázka na levný chléb, kruhová uzavírací nálepka obecního úřadu – na uzavírání dopisů/) 1835–1939

Podkladový materiál k pamětní knize – I. svazku (mj. poznámky kronikáře Antona Pilze; opis daňové fase z r. 1787 o obci (*Hauptgemeinde*) Stará Role s místními jmény polí, luk, pastvin a lesů, opis smlouvy z r. 1791 správy panství Děpoltovice s poddanskými vesnicemi (včetně Staré Role) o provedení raabizace, výpisy z matriky a školních kronik pro r. 1932 – 37 lístků) (1787–1791) [1920–1938]
Vyhláška městského úřadu o vystavení městské pamětní knihy – I. svazku veřejnosti k nahlédnutí a o možnosti navrhnout doplnění zápisu 1930

Dotazy a zjišťování zpráv a statistických údajů městským úřadem pro potřeby pamětní knihy – nedochovanému III. svazku (mj. zpráva o hospodaření Spořitelny a záložny Stará Role (*Spar- und Vorschuss-Kassa Altrohlau*) a její fúzi se Všeobecným lidovým úvěrním ústavem (*Allgemeine Volkskreditanstalt*) v roce 1935 1934–1938 4

Zpráva o historii, výstavbě a současném stavu města Staré Role pro redakci dodatků k Ottovu slovníku naučnému 1937–1938

Přílohy k pamětní knize – nedochovanému III. sv. (novinové výstřižky, pohlednice – 1 ks /katafalk s rakví T.G. Masaryka/, plakáty, prospekty a pozvánky k oslavám, přednáškám, výstavám a dobročinným akcím /např. zimní pomoc (*Winterhilfswerk*), slavnostní uvedení starosty Artura Krause do úřadu 31. 8. 1939/, úmrtní oznámení /Johann Preis, malíř porcelánu/) 1937–1939

Podkladový materiál k pamětní knize – nedochovanému III. sv. (mj. výpisy z matriky a školních kronik pro r. 1932, zápisy událostí z 20. 9. 1937 – 21. 1. 1939 /24 lístků/) 1937–1939

7. Státní občanství, domovská příslušnost, sčítání lidu, chudinská a sociální péče

70. Státní občanství a domovská příslušnost

31 701/702 Korespondence stran státního občanství a domovské příslušnosti 1919–1942

9. Majetek obce, obecní podniky a ústavy, finanční hospodaření

91. Finanční hospodaření obce

32 910 Měsíční vyúčtování aktiv a pasiv 1932–1937

Soupis naléhavých plateb (příl. k nedochovanému spisu) 1936

Náhrada za příspěvek k vyrovnání kapitálu (*Beitrag zum Kapitalausgleich*), zaplacený městem jako dlužníkem v Protektorátu Čechy a Morava sídlících subjektů v souvislosti s vyrovnáním kurzu měny po zavedení říšské marky v sudetoněmeckých oblastech 1941

Soupis vkladních knížek, výpisů z kont a dalších dokladů týkajících se finančního hospodaření města (*Wertgegenstände*) 1941

		Příhláška pohledávek města vůči peněžním ústavům v Protektorátu Čechy a Morava za účelem získání příplatku od Landesbank und Girozentrale für das Sudetenland	1941–1942	4
33	913	Půjčky u Zemské banky království Českého (mj. splátkové plány, žaloba pro nesplácení dluhů, kvitance za splátky)	1891–1943	5
		Půjčky u Ústřední banky německých spořitelů (<i>Centralbank der deutschen Sparkassen</i>) (mj. Teplická akce)	1904–1943	
		Státní záruka na půjčky 146. 900, 124. 900 a 61. 000,- Kč	1926	
		Půjčky u Všeobecného penzijního ústavu v Praze (<i>Allgemeine Pensionsanstalt in Prag</i>)	1926–1941	
		Půjčky a vedení konta u Karlovarské spořitelny	1926–1943	
		Půjčky, konta a hypotéky u Spořitelny a záložní pokladny Stará Role (<i>Spar- und Vorschuss-Kassa Altrohlau</i>), později Všeobecného lidového úvěrního ústavu, pobočkou Stará Role (<i>Allgemeine Volkskreditanstalt, Zweigstelle Altrohlau</i>), později Volksbank Altrohlau	1930–1945	6
		Půjčky u Penzijního spolku německých spořitelů Praha (<i>Pensionsverein der deutschen Sparkassen Prag</i>) (část agendy i z doby MSK)	1933–1945	
		Půjčky u Landesbank und Girozentrale für das Sudetenland	1939–1944	
34	914	Fondy pro udržování regulace Rolavy	1937–1942	
35	916	Úprava dluhů ze zápůjček skupiny A, uzavřených před 1. 1. 1935 (mj. Podrobný výkaz všech dluhů města (<i>Ausführlicher Ausweis</i>), rozpočet a účetní uzávěrka za rok 1935 – přílohy k dopisu ze 17. 8. 1936)	1935–1937	
		Úprava dluhů ze zápůjček skupiny B, uzavřených po 1. 1. 1935 k vyrovnání dlužných anuit splatných před tímto datem (mj. jmenný seznam členů zastupitelstva <i>/Zustellungsbogen/</i> , rozpočet a účetní uzávěrka za rok 1936 – přílohy k dopisu z 8. 5. 1937)	1936–1937	

		Dodatečné zařazení dluhu ze zápůjčky 651. 500,- Kč od Karlovarské spořitelny, uzavřené po 1. 1. 1935 k vyrovnání dlužných anuit splatných před tímto datem, do řádné úpravy dluhů	1937–1938	
916/917		Výjimečná úprava dluhů ze zápůjček skupiny C pro podniky a zařízení spravované podle zásad soukromo-hospodářských /elektrifikace, stavba vodovodu, stavba veřejných lázní/ (mj. výměr OkÚ Nejdek ve věci společného vodovodu pro Starou Roli a Děpoltovice z r. 1931, technický popis situace zásobování vodou obcí Stará Role a Děpoltovice z r. 1932, účetní uzávěrka z r. 1935 a 1937, rozpočet města pro rok 1937 a 1938 – přílohy k dopisům ze 6. 12. 1937 a 6. 8. 1938)	1937–1938	6
93. Vlastnictví budov a pozemků				
36	932	Výběr a vymáhání nájmů obecních domů čp. 32, 139, 211, 386	1934–1936	7
37	933	Pojištění proti vloupání do úřadoven a pokladen v domě čp. 386 (městský úřad)	1938	
38	934	Koupě domu čp. 208 od Carla Bossharda (<i>Bosshard'sche Realität</i>) pro potřeby plánované odborné keramické školy pro porcelánový průmysl ve Staré Roli	1918	
		Nabídka k prodeji domu čp. 208 (<i>Bosshard'sche Realität</i>) – korespondence s fy. Eberl, Möschl & Co. a Hospodářským svazem pro porcelánový průmysl Čsl. republiky	1922	
		Prodej domu čp. 387 Spořitelni a záložní pokladně Stará Role (<i>Spar- und Vorschusskassa Altrohlau</i>)	1928–1929	
39	936	Návrh porcelánové továrny „Victoria“ Schmidt & Co. na odkoupení pozemkových parcel č. 328 a 329 náležejících domu čp. 208 (<i>Bosshard'sche Realität</i>) od obce Stará Role	1919	
		Prodej části pozemkové parcely č. 472 Konzumnímu a spořitelnímu spolku „Vorwärts“ (mj. geometrický plán)	1932	
95. Obecní podniky a ústavy				
40	958	Stavba společného vodovodu pro Starou Roli a Děpoltovice	1929–1930	
		Stavba vodovodu v rámci vodovodního svazu „Karlsbad – Land“ se sídlem ve Staré Roli	1929–1936	

Stížnost fy. Zinnwerkschaft Karlsbad k Nejvyššímu
správnímu soudu proti propůjčení důlních vod v katastru
obcí Přebuz a Rolava vodovod. svazu „Karlsbad – Land“ 1934–1935

96. Obecní podniky a ústavy – pokračování

41 968 Vyhláška městského úřadu o opětovném otevření
veřejných lázní s uvedením poplatků za vstup 1937 7

**97. Záležitosti pozemkových knih obce, pojištění,
práce a dodávky pro obec, vymáhání obecních pohledávek**

42 971 Pozemnostní archy (městská obec, škola veřejný statek) 1904–1933

43 972 Pojištění proti ohni 1927–1943

Pojištění proti povinnému ručení 1931–1944

Ostatní pojistky: pojištění obecního býka, proti škodám
na telefonním zařízení, úrazové pojištění členů
protiletecké obrany (*Luftschutzunfallversicherung*) 1932–1944

44 973 Náklady na dodávky uhlí pro školy ve Staré Roli
(příloha č. 2 k neznámému spisu) 1936

**99. Vlastnictví movitých předmětů, zástavy
a exekuce majetku.**

45 991 Prodej parní pumpy a požární stříkačky 1918

Protest proti obstavení předmětů ve vlastnictví obce
při exekuci fy. Möschl ve Staré Roli 1924

46 932/993 Nucená správa městem vlastněného domu čp. 32 kvůli
nespláceným dluhům u Spořitelny města Český Krumlov 1936–1937

III. ÚČETNÍ MATERIÁL**Po roce 1850****A/ Účetní knihy****1. účetní období (do 31. 3. 1940)****a) Účetní knihy všech fondů města**

47	Pokladní strazza
(Kassastrazze der Gemeinde Alt-Rohlau) | 1938–1940 | K 12 |
|----|--|-----------|------|

b) Účetní knihy obecního fondu**1. Knihy časového účtování****a) Pokladní deníky**

48	Pokladní deník
(Kassajournal der Gemeinde. Verwaltungsjahr
1932 – , na desce: Journal Gemeindefond)	1932–1938	K 13
49	Pokladní deník mimořádného rozpočtu
(Kassajournal der Gemeinde Altrohlau.
Ausserordentl. Gebarung)	1933–1940	K 14
50	Pokladní deník (1. 1. 1939 – 30. 11. 1940)
(Kassajournal der Gemeinde, na desce:
Kassa-Journal 1939–1940)	1939–1940	K 15

b) Ostatní knihy časového účtování

51	Kniha hřbitovních poplatků (s uvedením data a věku
úmrtí a čp., seřazeno podle data úmrtí)
(Friedhof-Grabgebühren, na desce: Grabstellen Gebühr) | 1901–1918 | K 16 |
|----|--|-----------|------|

2. Knihy systematického účtování**a) Hlavní knihy**

52	Hlavní kniha
(Hauptbuch der Gemeinde Altrohlau...)	1938	K 17
53	Hlavní kniha 1. 1. – 31. 3. 1939
(Hauptbuch der Gemeinde Altrohlau...)	1939	K 18
54	Hlavní kniha pro účetní rok 1939
(Hauptbuch der Gemeinde Altrohlau...
vom 1./4. 39 – 31./3. 1940)	1939–1940	K 19

b) Pomocné hlavní knihy

55	Pomocná hlavní kniha vybraných domovních činží
(na desce: Hilfshauptbuch der Mietzinse)
něm., 48x61 cm, vazba poloplátěná | 1931–1940 | K 20 |
|----|---|-----------|------|

c) Účetní knihy ostatních městských fondů

1. chudinský fond

56	Hlavní kniha chudinského fondu
(Hauptbuch der Gemeinde Altrohlau „Armenfond“)	1933–1939	K 21
57	Pokladní deník chudinského fondu
(Kassajournal des Armenfondes der Gemeinde Altrohlau)	1932–1940	K 22

2. školní fond

58	Hlavní kniha školního fondu
(Hauptbuch der Gemeinde Altrohlau „Schule“)	1933–1939	K 23
59	Pokladní deník školního fondu
(Kassajournal der Gemeinde Altrohlau. Schulfond)	1933–1940	K 24

2. účetní období (od 1. 4. 1940)

a) Knihy časového účtování (Zeitbücher)

1. Předběžné knihy příjmů

60	Předběžná kniha příjmů z výběru daní a obecních dávek pro účetní rok 1940
(Vorbuch der Stadtkasse Altrohlau für das Rechnungsjahr 1940)	1940–1941	K 25
61	Předběžná kniha příjmů z výběru daní a obecních dávek pro účetní rok 1941
(na desce: Vorbuch Rj. 1941)	1941–1942	K 26
62	Předběžná kniha příjmů z výběru daní a obecních dávek a nájmů z obecních bytů pro účetní rok 1942
(na desce: Vorbuch Rj. 1942)	1942–1943	K 27

2. Hlavní knihy výdajů a příjmů

63	Hlavní kniha výdajů pro účetní rok 1940
(Ausgabe-Hauptbuch der Stadtkasse Altrohlau für das Rechnungsjahr 1940)	1940–1941	K 28
64	Hlavní kniha výdajů pro účetní roky 1941–1942
(do 10. 3. 1943)
(Hauptbuch über die Ausgaben der Stadtkasse Altrohlau...)	1941–1943	K 29

65	Hlavní kniha příjmů pro účetní roky 1941–1942 (do 16. 1. 1943) (Hauptbuch über die Einnahmen der Stadtkasse Altrohlau...)	1941–1943	K 30
66	Hlavní kniha výdajů pro účetní roky 1942(!)–1944 (od 10. 3. 1943, prodlouženo až do 2. 2. 1946, již v období MNV) (Hauptbuch über die Ausgaben der Stadtgemeinde Altrohlau...)	1943–1946	K 31
67	Hlavní kniha příjmů pro účetní roky 1942(!)–1944 (od 16. 1. 1943, prodlouženo až do 2. 2. 1946, již v období MNV) (Hauptbuch über die Einnahmen der Stadtgemeinde Altrohlau...) něm., 31x42,5 cm, vazba poloplátěná, fol. 12–70 vytrženy a nedochovaly se	1943–1946	K 32
3. Knihy denních uzávěrek			
68	Kniha denních uzávěrek (Tagesabschlußbuch der Stadt-Gemeinde Altrohlau mit Bestandsnachweis)	1943–1945	K 33
69	Kniha denních uzávěrek (v zápisech pokračováno i v období MNV) (Tagesabschlußbuch der Stadt-Gemeinde Altrohlau mit Bestandsnachweis)	1945–1947	K 34
b) Knihy systematického (věcného) účtování (Sachbücher)			
1. Berní a poplatkové knihy			
a) daně			
70	Kniha výběru pozemkové daně pro účetní rok 1944 (Sollbuch und Hebeliste zur Berechnung und Einhebung der Grundsteuer für das Rechnungsjahr 1944, na desce: Grundsteuer Solbuch 1944)	1944–1945	K 35
71	Kniha výběru pozemkové daně pro účetní rok 1945 (v zápisech pokračováno i v období MNV) (Sollbuch und Hebeliste zur Berechnung und Einhebung der Grundsteuer für das Rechnungsjahr 1945, na desce: Grundsteuer Solbuch 1945)	1945–1946	K 36
b) obecní dávky			
72	Kniha výběru poplatků za psy pro účetní roky 1942–1945 (v zápisech pokračováno i v období MNV) (na desce: Hundesteuer Sollbuch)	1942–1946	K 37

73	Kniha výběru poplatků za odvoz popela a smetí pro účetní roky 1944–1945 (v zápisech pokračováno i v období MNV) (Hebeliste für die Asche- u. Kehrichtabfuhrgebühr. Rj. 1944 u. 1945)	1944–1946	K 38
----	---	-----------	------

74	Seznam nedoplatků u poplatků z místa (Raumabgabe: Rückstandsliste)	[1944]	K 38
----	---	--------	------

c) nájmy z obecních bytů

75	Kniha výběru domovních činží pro účetní roky 1942–1944 (Hebeliste für Mietzinse) něm., 31x43 cm, 3 sešity bez desek	1942–1945	K 39
----	---	-----------	------

2. Věcné knihy rozpočtu

a) obecní rozpočet

76	Věcná kniha obecního rozpočtu pro účetní rok 1940 (Haushaltssachbuch für das Rechnungsjahr 1940)	1940–1941	K 40
----	---	-----------	------

77	Věcná kniha obecního rozpočtu pro účetní roky 1941–1942 (Haushaltssachbuch für das Rechnungsjahr 1941 und 1942)	1941–1943	K 41
----	--	-----------	------

78	Věcná kniha obecního rozpočtu pro účetní rok 1943 (Haushaltssachbuch für das Rechnungsjahr 1943)	1943–1944	K 42
----	---	-----------	------

b) rozpočet školního svazu

79	Věcná kniha rozpočtu školního svazu pro účet. rok 1942 (Sachbuch der Stadtgemeinde Altrohlau für das Rechnungsjahr 1942, na desce: Schulverband. Sachbuch 1942)	1942–1943	K 43
----	--	-----------	------

80	Věcná kniha rozpočtu školního svazu pro účet. rok 1943 (Haushaltssachbuch für das Rechnungsjahr 1943, na desce: Schulverband. Sachbuch 1943)	1943–1944	K 44
----	---	-----------	------

81	Věcná kniha rozpočtu školního svazu pro účet. rok 1944 (Haushaltssachbuch für das Rechnungsjahr 1944, na desce: Schulverband. Sachbuch 1944)	1944–1945	K 45
----	---	-----------	------

3. Knihy úložek

82	Kniha úložek pro účetní roky 1941–1942 (Verwahrbuch der Stadtgemeinde Altrohlau für das Rechnungsjahr 1941 und 1942)	1941–1943	K 46
----	---	-----------	------

IV. OSTATNÍ MATERIÁL

A/ Mapy a plány

83	Geometrický plán pozemků Andrease Kretschmanna u Staré Role, s novostavbami cihelny, plavírny kaolinu a jedné budovy (oblast u soutoku již neexistujícího mlýnského potoka (Mühlbach) a řeky Rolavy) (Geometrischer Plan uiber die...Grundstücken bei Alt-Rohlau... zur Erbauung einer Ziegelhütten, einer Schlam Miehle, und eines Gebäudes) Ing. Franz Daubek, místo neuvedeno, měřítko cca 1 : 730, kolor. rukop., 50,5x38 cm	1810	M 1
84	Plán města Stará Role (Stadtplan von Altrohlau) autor a místo neuvedeny, měřítko neuvedeno (cca 1:10.000), kolor. rukopis, 88x60 cm, na rubu výřez části mapy (oblasti jižně od nádraží), stejné měřítko a provedení, 43,5x28 cm	[1926–1938]	M 2

Název archivní pomůcky:	Archiv města Stará Role
Časové rozmezí:	(1787) 1810–1945 (1988)
Počet evidenčních jednotek:	55 (46 knih, 7 kartonů, 1 mapa, 1 plán)
Počet inventárních jednotek:	84
Rozsah v bm:	1, 96 bm
Stav ke dni:	13. května 2005
Zpracoval:	Petr Cais
Pomůcku sestavil:	Petr Cais
Počet stran:	43
Schválil:	Mgr. Milan Augustin
Číslo jednací	336/05-Ca-72.2.2

Nově vymezené a revidované evidenční jednotky při GI 2012–2013

Název archivní pomůcky:	Archiv města Stará Role
Značka archivního fondu:	AM Stará Role
Časový rozsah části fondu:	(1787) 1810–1945 (1988)
Počet evidenčních jednotek:	69 (48 úředních knih /viz níže/, 7 kartonů /viz níže/, 2 mapy /inv. č. 83–84/, 4 fotografie na papírové podložce /v inv. č. 30/, 4 pohlednice /v inv. č. 30/, 2 předměty faleristické povahy /v inv. č. 30/, 2 jiné /v inv. č. 30/)
Počet inventárních jednotek:	84
Rozsah části fondu v bm:	2,70 bm
Stav ke dni:	3. 1. 2013
Vypracoval:	Mgr. Pavel Andrš

úřední knihy – inv. č. 1–11, 47–82, v inv. č. 75 byly definovány celkem 3 úřední knihy

kartony – inv. č. 12–29, v inv. č. 30, inv. č. 31–46